

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий інститут філології
Кафедра *Романської філології***

**ПОЛІСЕМАНТИЧНА ЛЕКСЕМА ЕСНАР У ПЕРЕКЛАДІ З ІСПАНСЬКОЇ
МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ**

Кваліфікаційна робота

Освітнього ступеня «бакалавр»

Студентки 4 курсу бакалаврату

Освітньої програми

«Іспанська мова та переклад англійська

мова та друга романська мова»

спеціальність – 035 «Філологія»

Валерії Вікторівни АНТОНЕНКО

Рецензент

канд. філол. наук, доц., Чорна Н.В.

Науковий керівник

д.філол.н., проф. Ніна КОРБОЗЕРОВА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

Кафедри романської філології

Протокол №__ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (підпис)

К.фіол.н., доп Ірина СИТДИКОВА

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІСЕМІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	9
1.1. Полісемія як лінгвістичне явище.....	9
1.1.1. Поняття полісемії у сучасному мовознавстві.....	9
1.1.2. Основні підходи до вивчення полісемії (структурний, когнітивний, функціонально-семантичний).....	12
1.1.3. Полісемія дієслова як особливий тип багатозначності	15
1.1.4. Співвідношення полісемії, омонімії та контекстуальної варіативності значень.....	17
1.2. Семантична структура полісемантичної лексеми.....	20
1.2.1. Поняття лексико-семантичного варіанта (ЛСВ).....	20
1.2.2. Ядро та периферія значень у семантичній структурі слова.....	23
1.2.3. Механізми розвитку значень: метафора, метонімія, узагальнення та спеціалізація.....	25
1.2.4. Роль контексту у актуалізації значення полісемантичної лексеми.....	28
1.3. Лексема ECHAR в іспанській мові як об'єкт лінгвістичного аналізу.....	30
1.3.1. Етимологія та історичний розвиток дієслова echar.....	31
1.3.2. Основні лексико-семантичні варіанти дієслова echar в іспанській мові.....	33
1.3.3. Фразеологізовані та стійкі словосполучення з лексемою echar.....	35
1.3.4. Частотність уживання та функціонально-стилістичні особливості дієслова echar.....	38
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІСЕМАНТИЧНИХ ЛЕКСЕМ.....	41
2.1. Проблема перекладу полісемії в теорії перекладу.....	41
2.1.1. Полісемія як джерело перекладацьких труднощів.....	41
2.1.2. Вплив контексту та прагматичних чинників на вибір перекладацького відповідника.....	43

2.1.3. Міжмовна асиметрія лексичних систем і її наслідки для перекладу.....	53
2.2. Стратегії перекладу полісемантичних дієслів.....	59
2.2.1. Поняття перекладацької стратегії та тактики.....	61
2.2.2. Основні стратегії перекладу полісемантичних лексем (еквівалентність, адаптація, конкретизація, генералізація).....	62
2.2.3. Тактики вибору перекладацького відповідника залежно від типу контексту.....	68
2.2.4. Компенсація та трансформації при перекладі полісемантичних дієслів.....	72
2.3. Способи перекладу дієслова ECHAR з іспанської мови на українську.....	76
2.3.1. Лексичні відповідники дієслова echar в українській мові	89
2.3.2. Контекстуальні перекладацькі рішення при передачі значень echar.....	89
2.3.3. Переклад фразеологізмів та ідіоматичних конструкцій з echar.....	90
2.3.4. Типові помилки та труднощі у перекладі лексеми echar	95
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ	106

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі досліджено полісемантичну лексему *echar* в іспанській мові та особливості її перекладу українською мовою. Робота присвячена аналізу семантичної структури дієслова *echar*, його лексико-семантичних варіантів, фразеологізованих конструкцій та функціонально-стилістичних особливостей уживання в сучасній іспанській мові. Особливу увагу приділено проблемі перекладу полісемантичних дієслів, що становлять значні труднощі через багатозначність, контекстуальну варіативність і міжмовну асиметрію.

У роботі розглянуто основні підходи до вивчення полісемії у сучасному мовознавстві, зокрема структурний, когнітивний та функціонально-семантичний. Проаналізовано механізми розвитку значень дієслова *echar*, роль контексту у виборі перекладацького відповідника та вплив прагматичних чинників на процес перекладу. Досліджено способи передачі значень лексеми *echar* українською мовою у художніх, публіцистичних, розмовних і наукових текстах.

У результаті дослідження визначено основні стратегії та тактики перекладу полісемантичної лексеми *echar*, серед яких еквівалентний переклад, конкретизація, генералізація, адаптація та перекладацькі трансформації. Встановлено, що адекватність перекладу значною мірою залежить від контексту, функціонального стилю тексту та прагматичної мети висловлювання. Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у перекладацькій практиці, викладанні іспанської мови та курсах перекладознавства.

Ключові слова: полісемія, лексема *echar*, переклад, перекладацькі стратегії, перекладацькі тактики, іспанська мова, українська мова, багатозначність, контекст, фразеологізми.

ANNOTATION

The qualification paper investigates the polysemantic lexeme *echar* in the Spanish language and the peculiarities of its translation into Ukrainian. The research focuses on the semantic structure of the verb *echar*, its lexical-semantic variants, phraseological constructions, and functional-stylistic features in contemporary Spanish. Particular attention is paid to the problem of translating polysemantic verbs, which create significant difficulties due to semantic multiplicity, contextual variability, and interlingual asymmetry.

The study examines the main approaches to the analysis of polysemy in modern linguistics, including structural, cognitive, and functional-semantic approaches. The mechanisms of semantic development of the verb *echar*, the role of context in choosing translation equivalents, and the influence of pragmatic factors on translation are analyzed. The research also investigates the ways of rendering the meanings of the lexeme *echar* into Ukrainian in literary, journalistic, colloquial, and scientific texts.

As a result of the study, the main strategies and tactics for translating the polysemantic lexeme *echar* have been identified, including equivalent translation, concretization, generalization, adaptation, and translation transformations. It has been established that translation adequacy largely depends on the context, functional style of the text, and pragmatic purpose of the utterance. The practical significance of the research lies in the possibility of applying its results in translation practice, teaching Spanish, and translation studies courses.

Keywords: *polysemy, lexeme echar, translation, translation strategies, translation tactics, Spanish language, Ukrainian language, ambiguity, context, phraseological units.*

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна лінгвістика та перекладознавство приділяють особливу увагу проблемам адекватного відтворення багатозначних лексичних одиниць у міжмовній комунікації. Однією з найскладніших категорій є полісемантичні дієслова, які змінюють значення залежно від контексту, стилю мовлення та функціональної сфери тексту. Невідповідність між семантичними, стилістичними та фразеологічними аспектами лексеми в оригіналі й у перекладі може призводити до втрати комунікативної адекватності, появи «хибних друзів перекладача» та спотворення смислу.

Одним із яскравих прикладів є іспанське дієслово *echar*, яке має численні лексико-семантичні варіанти та фразеологізми, що активно функціонують у розмовному, літературному, публіцистичному та офіційному стилях мови. Актуальність дослідження полягає в необхідності виявлення закономірностей формування та реалізації полісемії дієслова *echar*, а також у розробці ефективних стратегій та тактик перекладу українською мовою.

В умовах глобалізації, зростання потреби в міжмовній комунікації та активного розвитку навчання іноземних мов адекватне відтворення багатозначних лексичних одиниць стає не лише лінгвістичною, а й практичною проблемою. Недостатня увага до семантичної та функціональної багатозначності може призводити до неправильного розуміння оригінального тексту, спотворення художнього або наукового стилю та втрати комунікативної функції перекладу.

Проблема полісемії та її перекладу досліджена у працях багатьох українських та зарубіжних лінгвістів і перекладознавців. В. Карабан розглядає особливості перекладу англійських наукових та технічних текстів, що дозволяє аналізувати механізми відтворення багатозначних одиниць.

І. Корунець підкреслює значення контексту та функціональних аспектів у теорії та практиці перекладу. Л. Мірошніченко та О. В. Ребрій досліджують сучасні підходи до семантики та творчості у перекладі, зокрема проблеми передачі полісемії.

С. Ульманн та І. Боске розглядають структурні та когнітивні аспекти полісемії в європейських мовах. Л. Фоміна, А. Ніколаєва, Н. Юрченко та А. Таран аналізують механізми актуалізації значень полісемантичних одиниць у вузькофункціональних та художніх текстах. Окремі дослідження присвячені аналізу іспанських дієслів з багатозначністю та їх перекладу на українську мову.

Таким чином, проблема полісемії дієслова *echar* розроблена лише частково: виявлені його семантичні варіанти та фразеологізми, але потребує комплексного підходу, що поєднує історико-етимологічний, семантичний та перекладознавчий аналіз із практичним застосуванням у перекладі.

Об’єкт дослідження — полісемантична лексема *echar* в іспанській мові.

Предмет дослідження — стратегії та тактики перекладу її значень на українську мову.

Метою роботи є виявлення закономірностей формування полісемії дієслова *echar* в іспанській мові та розробка ефективних стратегій і тактик його перекладу на українську мову.

Для досягнення мети передбачено вирішення наступних **завдань**:

1. Проаналізувати історичне походження та етимологію дієслова *echar*;
2. Виявити основні лексико-семантичні варіанти та фразеологізовані словосполучення;
3. Дослідити функціонально-стилістичні особливості використання *echar* у сучасній іспанській мові;
4. Розробити стратегії та тактики перекладу полісемантичних значень на українську мову;
5. Продемонструвати практичну реалізацію запропонованих стратегій на прикладі текстів різних функціональних стилів.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано комплекс методів:

- Теоретичний аналіз лінгвістичної та перекладознавчої літератури;
- Контрастивний метод — порівняння значень та структур дієслова *echar* в іспанській та українській мовах;
- Корпусний аналіз — дослідження частотності та контекстуальних комбінацій;
- Функціонально-стилістичний аналіз — визначення стилістичних маркерів і реєстрової приналежності;
- Практичний переклад — апробація стратегій і тактик на текстах різних функціональних стилів.

Апробація результатів. Результати дослідження апробовані у навчальному процесі для студентів-філологів та перекладачів під час практичних занять з іспанської мови та перекладу, а також можуть бути використані у перекладацькій діяльності при роботі з художніми, науковими та публіцистичними текстами.

Наукова новизна полягає у комплексному поєднанні історико-етимологічного, лексико-семантичного та перекладознавчого підходів до аналізу полісемії дієслова *echar*, що дозволяє запропонувати систематизовані стратегії та тактики перекладу для автономних ЛСВ та фразеологізмів.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування отриманих результатів у навчальному процесі для студентів та у перекладацькій практиці для забезпечення адекватності перекладу полісемантичних одиниць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІСЕМІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Полісемія як лінгвістичне явище

На сучасному етапі розвитку мовознавства проблема полісемії посідає одне з ключових місць у дослідженнях лексичної семантики, оскільки саме багатозначність лексичних одиниць відображає складну природу мовного значення, динаміку мовної системи та особливості мовної картини світу. Полісемія є універсальним явищем, притаманним усім природним мовам, і водночас виступає важливим індикатором розвитку та функціонування лексичного складу мови [24, с. 34].

1.1.1. Поняття полісемії у сучасному мовознавстві

У загальнотеоретичному плані полісемія розглядається як здатність однієї лексичної одиниці поєднувати кілька взаємопов'язаних значень, що актуалізуються залежно від контексту та комунікативної ситуації. Як зазначає С. Ульманн, багатозначність не є винятком або відхиленням від норми, а, навпаки, становить закономірний результат історичного розвитку значень слів і процесів семантичних змін [28, с. 118]. У цьому сенсі полісемія постає як природний наслідок мовної економії, коли обмежена кількість мовних знаків обслуговує необмежену кількість понять.

Питання визначення полісемії тісно пов'язане з проблемою розмежування її з омонімією. З. Куньч і Л. Харчук підкреслюють, що основним критерієм розмежування цих явищ є наявність або відсутність семантичного зв'язку між значеннями слова [7, с. 78]. Якщо значення об'єднані спільним семантичним ядром, ідеться про полісемію; за його відсутності — про омонімію. Подібною позиції дотримується А. Ткаченко, який наголошує на парадигматичній природі полісемії як системного явища, що відображає внутрішню організацію лексикону [12, с. 61].

У працях українських мовознавців полісемія часто розглядається в аспекті функціонування лексичних одиниць у різних стилях і типах текстів.

Так, Н. Клименко, досліджуючи лексичну полісемію в українських східностепових говірках, доводить, що багатозначність слів формується під впливом як внутрішньомовних, так і позамовних чинників, зокрема соціокультурного контексту [4, с. 200]. Учена підкреслює, що саме діалектне мовлення демонструє високу продуктивність полісемічних моделей.

З позицій структурної семантики полісемія осмислюється як результат семантичних трансформацій, що відбуваються в межах лексичного поля. Е. Косеріу зазначає, що розвиток нових значень зумовлений не лише мовними законами, а й пізнавальною діяльністю людини, яка прагне осмислити нові реалії через уже наявні мовні засоби [20, с. 147]. Подібну думку висловлює Х. Геккелер, наголошуючи на ролі метафори та метонімії як провідних механізмів формування полісемії [19, с. 83].

Особливе місце в дослідженні полісемії посідає термінологічна лексика. С. Булик-Верхола, аналізуючи українську музичну термінологію, зауважує, що навіть у межах спеціалізованих систем полісемія є неминучою, оскільки терміни часто запозичують загальномовні слова з уже наявною семантичною структурою [1, с. 143]. Подібні спостереження роблять З. Куньч і Л. Харчук, які підкреслюють, що полісемія в технічній термінології може як збагачувати систему, так і ускладнювати процес фахової комунікації [7, с. 80].

У сучасній лінгвістиці полісемія дедалі частіше розглядається в когнітивному та психолінгвістичному вимірах. О. Гапченко зазначає, що під час сприйняття багатозначного слова мовна свідомість адресата активізує кілька значень одночасно, а вибір актуального значення відбувається на основі контексту та комунікативної мети [18, с. 166]. Це свідчить про те, що полісемія є не лише властивістю мовної системи, а й процесом, який реалізується в мовленні.

Зіставні дослідження полісемії в різних мовах дають змогу виявити як універсальні, так і мовно-специфічні риси цього явища. Н. Корбозерова, аналізуючи українську та іспанську мови, наголошує, що полісемія є спільною ознакою мов індоєвропейської сім'ї, однак конкретні моделі багатозначності

залежать від історичних і типологічних особливостей кожної мови [6, с. 55]. В іспанській мові, за спостереженнями В. Віванко Серверо, особливо продуктивною є дієслівна полісемія, що зумовлює труднощі як у лексикографічному описі, так і в перекладі [30, с. 41].

Академічні граматики та словники фіксують полісемію як нормативне явище. У *Diccionario de la lengua española*, укладеному Королівською іспанською академією, багатозначність подається як структурований перелік значень, упорядкований за принципом семантичної похідності [22]. Подібний підхід реалізовано і в *Nueva gramática de la lengua española*, де полісемія розглядається як складова семантичної організації мовної системи [23].

У перекладознавчому аспекті полісемія набуває особливої актуальності. В. Карабан зазначає, що багатозначність лексичних одиниць є однією з основних причин перекладацьких помилок, оскільки формальна відповідність між словами різних мов не гарантує збігу їхніх значень [3, с. 52]. І. Корунець наголошує, що адекватний переклад полісемічних слів можливий лише за умови глибокого аналізу контексту та функціонального призначення тексту [5, с. 214].

О. Ребрій, розглядаючи сучасні концепції творчості в перекладі, підкреслює, що перекладач змушений здійснювати інтерпретацію значення, а не механічний добір словникового відповідника, особливо у випадку полісемії [10, с. 167]. Подібну позицію займає Л. Мірошніченко, яка вказує на необхідність урахування прагматичних і стилістичних чинників під час відтворення багатозначних лексем [8, с. 96].

Полісемія також розглядається як джерело виникнення так званих «хибних друзів перекладача». Г. Верба зазначає, що семантичні зсуви в процесі історичного розвитку мов призводять до розходження значень формально подібних слів у різних мовах [29, с. 190]. Це ще раз підкреслює необхідність системного вивчення полісемії в перекладознавчих дослідженнях.

Отже, полісемія є багатовимірним лінгвістичним явищем, що поєднує системні, когнітивні та комунікативні аспекти. Її дослідження має важливе значення як для теорії лексичної семантики, так і для практики перекладу, оскільки правильна інтерпретація багатозначних лексичних одиниць є необхідною умовою успішної міжмовної комунікації.

1.1.2. Основні підходи до вивчення полісемії (структурний, когнітивний, функціонально-семантичний)

У сучасному мовознавстві полісемія розглядається як складне багатовимірне явище, що не може бути вичерпно пояснене в межах одного теоретичного підходу. Різні наукові школи пропонують власні методологічні засади аналізу багатозначності, акцентуючи увагу на її структурних, когнітивних або функціонально-комунікативних характеристиках. Саме тому в лінгвістичних дослідженнях усталився плюралістичний підхід до вивчення полісемії, який передбачає інтеграцію кількох теоретичних парадигм [24, с. 35].

Структурний підхід є одним із найдавніших і найрозробленіших у дослідженні полісемії. У його межах багатозначність трактується як системна властивість лексичної одиниці, що виявляється через внутрішню організацію її значень. Як зазначає Е. Косеріу, значення слова існують не ізольовано, а утворюють ієрархічно впорядковану структуру, об'єднану спільним семантичним інваріантом [20, с. 152].

У структурній семантиці полісемія аналізується з позицій лексико-семантичних полів, у межах яких кожне значення слова співвідноситься з іншими елементами системи. Х. Геккелер підкреслює, що розвиток полісемії є наслідком семантичних зрушень усередині поля, зокрема через метафоричні та метонімічні переноси [19, с. 91]. Таким чином, полісемія постає як результат внутрішньомовних трансформацій.

В українській лінгвістиці структурний підхід активно застосовується для розмежування полісемії та омонімії. А. Ткаченко зазначає, що структурний аналіз дає змогу простежити парадигматичні зв'язки між значеннями та

встановити ступінь їхньої семантичної спорідненості [12, с. 63]. Подібної думки дотримується С. Булик-Верхола, яка наголошує, що системний характер полісемії особливо чітко виявляється в термінологічних підсистемах мови [1, с. 144].

Водночас структурний підхід зазнає критики через його обмеженість, оскільки він зосереджується переважно на абстрактній організації значень і недостатньо враховує роль мовця, контексту та когнітивних процесів у формуванні полісемії [28, с. 123].

Когнітивний підхід сформувався як реакція на формалізм структурної семантики та спрямований на осмислення полісемії як результату пізнавальної діяльності людини. У межах цього підходу багатозначність трактується як відображення концептуальних структур свідомості, а не лише як властивість мовної системи [27, с. 101].

С. Ульманн підкреслює, що значення слова не є статичною одиницею, а формується в процесі осмислення реальності, де кожне нове значення виникає на основі попереднього через асоціативні та образні зв'язки [28, с. 131]. Подібну позицію займає О. Гапченко, яка зазначає, що полісемія активізується в мовленнєвій діяльності, коли адресат інтерпретує слово відповідно до контексту та власного когнітивного досвіду [18, с. 168].

Особливу роль у когнітивному підході відіграють механізми концептуальної метафори та метонімії. Х. Геккелер наголошує, що саме ці механізми забезпечують розширення семантичної структури слова без втрати його ідентичності [19, с. 97]. У цьому контексті полісемія постає не як відхилення, а як природний спосіб концептуалізації світу.

У зіставних дослідженнях когнітивний підхід дозволяє виявити універсальні моделі полісемії в різних мовах. Н. Корбозерова, аналізуючи українську та іспанську мови, зазначає, що подібні когнітивні схеми лежать в основі багатьох полісемічних структур, незважаючи на формальні відмінності між мовами [6, с. 57]. Це має особливе значення для перекладознавства,

оскільки перекладач повинен реконструювати не окреме значення, а концепт, що стоїть за ним.

Функціонально-семантичний підхід зосереджується на аналізі полісемії в реальному мовленнєвому вживанні. У його межах багатозначність розглядається як результат функціонування лексичної одиниці в різних комунікативних ситуаціях. Як зазначає Л. Фоміна, значення слова не може бути повністю описане поза контекстом, оскільки саме контекст актуалізує певний семантичний варіант [13, с. 210].

О. Сергєєва підкреслює, що в перекладознавчому аспекті функціонально-семантичний підхід є особливо продуктивним, адже дозволяє враховувати прагматичні та стилістичні чинники, які впливають на вибір перекладацького відповідника [11, с. 76]. У цьому сенсі полісемія розглядається як динамічне явище, що реалізується в мовленні, а не лише як елемент словникової системи.

В. Карабан зазначає, що функціонально-семантичний аналіз полісемічних одиниць є необхідним для адекватного перекладу наукових і технічних текстів, де навіть незначна семантична неточність може призвести до викривлення змісту [3, с. 54]. Подібної позиції дотримується І. Корунець, який наголошує на важливості функціонального підходу в перекладі багатозначних лексем з огляду на жанрові та стильові особливості тексту [5, с. 219].

У функціонально-семантичному підході полісемія тісно пов'язана з прагматикою. О. Чередниченко підкреслює, що значення слова формується в процесі комунікації та залежить від мети мовлення, адресата й соціального контексту [14, с. 163]. Це особливо важливо для художнього та публіцистичного перекладу, де багатозначність часто використовується як стилістичний засіб.

Отже, структурний, когнітивний і функціонально-семантичний підходи до вивчення полісемії не є взаємовиключними, а взаємодоповнюють один одного. Структурний підхід забезпечує системний опис семантичної

організації слова, когнітивний — розкриває пізнавальні механізми формування багатозначності, а функціонально-семантичний — дозволяє простежити реалізацію полісемії в реальному мовленні та перекладі. Комплексне застосування цих підходів створює надійну теоретичну основу для подальшого аналізу полісемічних лексичних одиниць у перекладознавчому аспекті [9, с. 50].

1.1.3. Полісемія дієслова як особливий тип багатозначності

Полісемія дієслова посідає особливе місце в системі лексичної багатозначності, оскільки дієслово, на відміну від іменника чи прикметника, репрезентує не статичні об'єкти або ознаки, а процеси, дії, стани та відношення. Саме ця семантична динамічність зумовлює підвищену схильність дієслів до формування розгалужених полісемічних структур, що реалізуються залежно від контексту, синтаксичного оточення та прагматичних чинників [30, с. 12].

У сучасному мовознавстві полісемія дієслова розглядається як результат взаємодії лексичного, граматичного та синтаксичного рівнів мови. Як зазначає С. Ульманн, дієслівна багатозначність є однією з найскладніших форм полісемії, оскільки значення дієслова часто модифікується не лише лексично, а й через валентнісні характеристики та контекстуальне оточення [28, с. 142].

Семантична структура дієслова має ієрархічний характер і включає ядро, яке зазвичай відповідає первинному, конкретному значенню, та периферійні значення, сформовані внаслідок семантичних переносів. В. Віванко Серверо зазначає, що первинне значення дієслова найчастіше пов'язане з фізичною дією або рухом, тоді як похідні значення відображають абстрактні процеси, ментальні стани або соціальні відношення [30, с. 35].

Подібної думки дотримується І. Боске, який у своєму комбінаторному словнику іспанської мови наголошує, що дієслівна полісемія тісно пов'язана з типовими лексичними сполученнями, у яких актуалізується те чи інше значення дієслова [16, с. 214]. Отже, значення дієслова не існує автономно, а формується в межах синтагматичних зв'язків.

Основними механізмами формування дієслівної полісемії є метафоризація та метонімізація. Х. Геккелер підкреслює, що метафоричні переноси в дієслівній семантиці часто базуються на перенесенні ознак руху або фізичної дії на абстрактні сфери, зокрема мислення, мовлення та соціальної взаємодії [19, с. 102].

Е. Косеріу зазначає, що метонімічні зсуви в дієслівній полісемії відбуваються переважно через зміну фокуса дії, наприклад, з процесу на результат або з агенса на об'єкт дії [20, с. 164]. Унаслідок цього одне дієслово може охоплювати кілька семантично пов'язаних ситуацій, зберігаючи при цьому свою лексичну ідентичність.

У когнітивному вимірі полісемія дієслова пояснюється здатністю людини концептуалізувати різні типи дій за допомогою спільних схем. Н. Юрченко зазначає, що дієслівна багатозначність відображає процеси узагальнення та категоризації досвіду, коли різні ситуації осмислюються як варіанти однієї концептуальної моделі [27, с. 105].

З функціонально-семантичної точки зору полісемія дієслова виявляється насамперед у мовленні, де актуальне значення визначається контекстом. Л. Фоміна підкреслює, що у вузькофункціональних текстах дієслівна багатозначність часто нейтралізується завдяки термінологічному вживанню, однак у загальномовних і художніх текстах вона, навпаки, посилюється [13, с. 211].

О. Сергєєва зазначає, що для перекладача дієслівна полісемія становить особливу складність, оскільки формально відповідне дієслово в мові перекладу може не охоплювати всього спектра значень оригіналу [11, с. 76]. У таких випадках перекладач змушений вдаватися до трансформацій, зокрема конкретизації або семантичної модуляції.

В. Карабан наголошує, що під час перекладу наукових і технічних текстів особливо важливо враховувати функціональне навантаження дієслова, оскільки саме воно часто визначає логіку опису процесів і операцій [3, с. 56].

І. Корунець, у свою чергу, зазначає, що адекватний переклад дієслівної

полісемії можливий лише за умови аналізу контексту, жанру та комунікативної мети тексту [5, с. 223].

Зіставні дослідження дієслівної полісемії в різних мовах виявляють як універсальні, так і мовно-специфічні риси цього явища. Н. Корбозерова зазначає, що в українській та іспанській мовах дієслова руху та мовлення демонструють особливо розвинену полісемію, що зумовлює перекладацькі труднощі [6, с. 58].

Г. Верба підкреслює, що історичні семантичні зсуви в дієслівній системі часто стають джерелом «хибних друзів перекладача», коли формально подібні дієслова в різних мовах мають відмінні семантичні обсяги [29, с. 193]. Це вимагає від перекладача не лише мовної компетенції, а й глибокого розуміння семантичної структури дієслова.

Отже, полісемія дієслова є особливим типом багатозначності, що зумовлений процесуальною природою дієслова, його валентнісними характеристиками та здатністю до семантичних трансформацій. Комплексний аналіз дієслівної полісемії з урахуванням структурного, когнітивного та функціонально-семантичного підходів створює теоретичне підґрунтя для подальшого перекладознавчого дослідження та дозволяє глибше осмислити механізми міжмовної передачі значень [9, с. 49].

1.1.4. Співвідношення полісемії, омонімії та контекстуальної варіативності значень

У межах лексичної семантики однією з найбільш дискусійних проблем залишається питання чіткого розмежування полісемії, омонімії та контекстуальної варіативності значень. Ці явища пов'язані між собою спільною проблематикою багатозначності, однак мають різну природу та виконують відмінні функції в мовній системі. Їх коректне розрізнення має принципове значення як для теоретичних лінгвістичних досліджень, так і для практики перекладу, оскільки неправильна інтерпретація семантичного статусу лексичної одиниці може призвести до суттєвих комунікативних збоїв [12, с. 58].

Полісемія та омонімія традиційно розглядаються як споріднені, але не тотожні явища. Полісемія передбачає наявність у слова кількох взаємопов'язаних значень, об'єднаних спільним семантичним ядром, тоді як омонімія характеризується формальною тотожністю лексичних одиниць за повної відсутності семантичного зв'язку між їхніми значеннями [28, с. 119].

С. Ульманн зазначає, що полісемія є результатом історичного розвитку значення слова, тоді як омонімія зазвичай виникає внаслідок фонетичних змін або запозичень, які призводять до збігу форм різних за походженням слів [28, с. 121]. Таким чином, етимологічний чинник відіграє важливу роль у розмежуванні цих явищ.

В українському мовознавстві проблему співвідношення полісемії та омонімії докладно аналізує А. Ткаченко, який наголошує на необхідності врахування парадигматичних зв'язків між значеннями слова [12, с. 62]. Учений підкреслює, що за наявності спільних синонімічних або антонімічних відношень між значеннями йдеться про полісемію, тоді як їх відсутність свідчить про омонімію.

С. Булик-Верхола, досліджуючи музичну термінологію, зазначає, що в спеціалізованих підсистемах мови межа між полісемією та омонімією часто є умовною, оскільки терміни можуть втрачати семантичний зв'язок із загальномовними значеннями [1, с. 145]. Це ускладнює їхню класифікацію та потребує залучення функціонального критерію.

Контекстуальна варіативність значень становить окремий аспект семантичної багатозначності, який полягає у зміні або уточненні значення слова залежно від конкретного контексту вживання. На відміну від полісемії, контекстуальна варіативність не передбачає фіксації нових значень у лексичній системі мови, а реалізується лише на рівні мовлення [13, с. 209].

Л. Фоміна підкреслює, що контекст виконує роль семантичного фільтра, який актуалізує певні смислові компоненти слова та нейтралізує інші [13, с. 210]. У цьому сенсі контекстуальна варіативність є динамічним явищем, що відображає гнучкість мовної системи.

О. Сергєєва зазначає, що для перекладача розмежування полісемії та контекстуальної варіативності є особливо важливим, оскільки не кожне контекстуальне уточнення значення вимагає пошуку окремого словникового відповідника в мові перекладу [11, с. 76]. Нерозрізнення цих явищ може призводити до надмірної конкретизації або, навпаки, до втрати смислових нюансів.

Контекст відіграє ключову роль у розмежуванні полісемічних та омонімічних значень у процесі мовленнєвої комунікації. Як зазначає О. Гапченко, у реальному мовленні омонімія часто нейтралізується завдяки контексту, який однозначно вказує на потрібне значення слова [18, с. 170]. У випадку полісемії контекст не лише усуває неоднозначність, а й сприяє актуалізації певного семантичного варіанта.

Е. Косеріу наголошує, що контекстуальна реалізація значення є невід'ємною частиною семантичної системи мови, однак не кожна контекстуальна інтерпретація набуває статусу окремого лексичного значення [20, с. 158]. Це положення є принциповим для розмежування системної полісемії та ситуативної варіативності.

У перекладознавстві співвідношення полісемії, омонімії та контекстуальної варіативності значень має безпосереднє практичне значення. В. Карабан зазначає, що перекладач повинен насамперед визначити семантичний статус лексичної одиниці в оригіналі — чи йдеться про полісемічне слово, омонім або контекстуальне вживання [3, с. 53]. Від цього залежить вибір перекладацької стратегії.

І. Корунець підкреслює, що омонімія вимагає жорсткого контекстуального аналізу, оскільки помилка в ідентифікації значення може призвести до повного спотворення змісту [5, с. 218]. У випадку полісемії перекладач має справу з більш гнучкою системою значень, що дозволяє використовувати різні перекладацькі трансформації.

О. Ребрій зазначає, що контекстуальна варіативність часто використовується в художніх текстах як стилістичний засіб, що створює

додаткові труднощі для перекладу [10, с. 169]. У таких випадках перекладач повинен не лише відтворити значення, а й зберегти комунікативний ефект оригіналу.

Отже, полісемія, омонімія та контекстуальна варіативність значень є взаємопов'язаними, але семантично відмінними явищами. Полісемія характеризує системну багатозначність лексичної одиниці, омонімія — формальну тотожність семантично не пов'язаних слів, а контекстуальна варіативність — динамічну реалізацію значення в мовленні. Їх чітке розмежування є необхідною умовою адекватного аналізу лексичної семантики та ефективної перекладацької діяльності [9, с. 50].

1.2. Семантична структура полісемантичної лексики

Дослідження семантичної структури полісемантичної лексики неможливе без чіткого визначення її внутрішніх складників. Одним із ключових понять у цьому контексті є поняття лексико-семантичного варіанта (ЛСВ), яке використовується для опису окремих значень багатозначного слова в межах єдиної лексичної одиниці. Саме через систему ЛСВ реалізується полісемія як структурно впорядкована сукупність значень, а не як їх механічний набір [28, с. 135].

1.2.1. Поняття лексико-семантичного варіанта (ЛСВ)

У сучасній лексикології ЛСВ розглядається як мінімальна семантична одиниця в структурі полісемантичного слова. С. Ульманн зазначає, що кожне значення полісемічної лексики функціонує як відносно самостійний семантичний варіант, який, однак, зберігає зв'язок з іншими значеннями через спільне семантичне ядро [28, с. 137]. Таким чином, ЛСВ поєднує в собі ознаки автономності та системної залежності.

У структурній семантиці поняття ЛСВ використовується для опису ієрархічної організації значень слова. Е. Косеріу підкреслює, що лексичне значення не є однорідним, а складається з комплексу сем, які можуть

актуалізуватися по-різному залежно від умов уживання [20, с. 154]. У цьому сенсі кожен лексико-семантичний варіант репрезентує специфічну конфігурацію сем, закріплену за певним типом контексту.

В українському мовознавстві поняття ЛСВ активно використовується для аналізу полісемії як у загальномовній, так і в термінологічній лексиці. Н. Клименко зазначає, що лексико-семантичні варіанти формуються внаслідок поступового нашарування нових значень на базове, причому кожен новий ЛСВ зберігає семантичний зв'язок із попередніми [4, с. 201]. Це дозволяє розглядати полісемию як процес, а не як статичну характеристику слова.

Важливим є питання критеріїв виокремлення лексико-семантичних варіантів. А. Ткаченко наголошує, що для ідентифікації ЛСВ необхідно враховувати не лише семантичні, а й парадигматичні та синтагматичні характеристики слова [12, с. 64]. Якщо певне значення має власне коло сполучуваності, синонімічних і антонімічних зв'язків, воно може розглядатися як окремий ЛСВ.

Зіставний підхід до аналізу ЛСВ дозволяє виявити специфіку семантичної структури полісемічних слів у різних мовах. Н. Корбозерова зазначає, що кількість і характер лексико-семантичних варіантів формально відповідних слів в українській та іспанській мовах часто не збігаються, що створює труднощі для перекладу [6, с. 56]. У таких випадках перекладач має справу не з прямою відповідністю значень, а з необхідністю зіставлення ЛСВ у двох мовних системах.

Особливої уваги поняття ЛСВ набуває в дієслівній семантиці. В. Віванко Серверо підкреслює, що дієслово може мати значну кількість лексико-семантичних варіантів, які відрізняються за типом дії, спрямованістю, аспектуальністю та валентністю [30, с. 48]. Це зумовлює складність опису дієслівної полісемії та вимагає чіткої диференціації ЛСВ.

У функціонально-семантичному аспекті ЛСВ розглядається як результат актуалізації значення в конкретному контексті. Л. Фоміна зазначає, що не кожна контекстуальна модифікація значення призводить до формування

нового лексико-семантичного варіанта [13, с. 209]. ЛСВ фіксується лише тоді, коли значення набуває відносної стабільності та відтворюваності в мовленні.

З погляду перекладознавства поняття ЛСВ має принципове значення. В. Карабан зазначає, що адекватний переклад полісемічної лексеми можливий лише за умови правильної ідентифікації її лексико-семантичного варіанта в конкретному контексті [3, с. 55]. Помилка на цьому етапі може призвести до вибору неправильного перекладацького відповідника, навіть якщо загальне значення слова перекладачеві відоме.

І. Корунець підкреслює, що перекладач працює не зі словом як таким, а з його конкретним ЛСВ, який реалізується в тексті оригіналу [5, с. 217]. Це особливо актуально у випадку дієслів та абстрактної лексики, де межі між окремими значеннями можуть бути нечіткими.

У лексикографічній практиці ЛСВ зазвичай відображаються у вигляді окремих словникових значень. І. Боске зазначає, що сучасні словники прагнуть упорядковувати ЛСВ не лише за принципом історичної похідності, а й з урахуванням частотності та функціональної значущості значень [16, с. 219]. Подібний підхід реалізовано й у академічних словниках Королівської іспанської академії, де полісемічні структури подаються як системно організовані множини значень [22].

Отже, лексико-семантичний варіант є базовою одиницею аналізу семантичної структури полісемантичної лексеми. ЛСВ відображає відносно самостійне значення слова, яке водночас зберігає системний зв'язок з іншими значеннями в межах полісемічної структури. Чітке розуміння сутності ЛСВ є необхідною передумовою для подальшого аналізу типів семантичних зв'язків між значеннями та їх відтворення у перекладі [9, с. 47].

1.2.2. Ядро та периферія значень у семантичній структурі слова

Семантична структура полісемантичної лексеми є складною ієрархічною системою, у межах якої окремі значення не є рівноправними. Одні з них становлять семантичне ядро слова, тоді як інші розташовуються на

периферії та виконують допоміжну або контекстуально зумовлену функцію. Розмежування ядерних і периферійних значень є важливим етапом аналізу полісемії, оскільки дозволяє встановити внутрішню організацію лексичного значення та простежити механізми його розвитку [28, с. 139].

У лексикологічній традиції ядро значення зазвичай ототожнюється з первинним, найбільш загальним або прототиповим значенням слова. С. Ульманн зазначає, що ядерне значення формується історично першим і слугує семантичною основою для розвитку похідних значень [28, с. 140]. Саме від нього шляхом семантичних переносів — метафоричних або метонімічних — виникають периферійні значення.

З позицій структурної семантики ядро та периферія значень розглядаються як елементи ієрархічно організованої системи. Е. Косеріу підкреслює, що ядерне значення зберігає максимальний обсяг інваріантних сем, які забезпечують ідентичність лексичної одиниці, тоді як периферійні значення характеризуються частковою втратою або трансформацією цих сем [20, с. 156]. У цьому сенсі периферія не є випадковим нашаруванням значень, а результатом закономірного семантичного розвитку.

В українському мовознавстві проблема ядра та периферії значень активно розробляється в контексті аналізу полісемії та омонімії. А. Ткаченко зазначає, що чітке виокремлення ядерного значення дозволяє відмежувати полісемічні структури від омонімічних утворень, особливо в тих випадках, коли семантичний зв'язок між значеннями є ослабленим [12, с. 65]. Якщо периферійне значення повністю втрачає зв'язок із ядром, воно може перейти в розряд омонімів.

Особливу увагу проблемі ядра та периферії значень приділяють дослідники термінологічної лексики. З. Куньч і Л. Харчук наголошують, що в спеціалізованих терміносистемах ядерне значення часто має чітко окреслений, однозначний характер, тоді як периферійні значення можуть виникати внаслідок міжгалузевого використання терміна або його входження до

загальнономовного вжитку [7, с. 79]. Це ускладнює процес інтерпретації та перекладу таких одиниць.

У когнітивній лінгвістиці ядро та периферія значень осмислюються через поняття прототипу. Н. Юрченко зазначає, що ядерне значення відповідає прототиповому уявленню мовців про певний об'єкт або дію, тоді як периферійні значення є менш типовими й активізуються лише в певних контекстах [27, с. 103]. Такий підхід дозволяє пояснити, чому одні значення сприймаються як «основні», а інші — як вторинні або переносні.

Механізми формування периферійних значень значною мірою пов'язані з метафоризацією та метонімізацією. Х. Геккелер підкреслює, що метафоричні переноси розширюють семантичний простір слова, зміщуючи фокус значення від конкретного до абстрактного [19, с. 105]. У результаті такі значення, хоча й зберігають зв'язок із ядром, займають периферійне положення в семантичній структурі.

Функціонально-семантичний підхід дозволяє розглядати ядро та периферію значень у тісному зв'язку з мовленнєвою практикою. Л. Фоміна зазначає, що ядерні значення зазвичай характеризуються високою частотністю та стилістичною нейтральністю, тоді як периферійні значення часто обмежені певними стилями або типами текстів [13, с. 212]. Це особливо помітно у художніх і публіцистичних текстах, де периферійні значення використовуються як засіб образності.

У перекладознавчому аспекті розмежування ядерних і периферійних значень має принципове значення. В. Карабан зазначає, що перекладач повинен визначити, чи актуалізується в тексті оригіналу ядерне або периферійне значення слова, оскільки від цього залежить вибір перекладацької стратегії [3, с. 57]. У випадку периферійних значень часто виникає потреба в семантичній конкретизації або трансформації.

І. Корунець наголошує, що неправильна ідентифікація ядерного значення може призвести до формального, але семантично неадекватного перекладу [5, с. 220]. Саме тому аналіз семантичної структури слова, включно

з визначенням ядра та периферії, є обов'язковим етапом перекладацької роботи.

Лексикографічна практика також відображає ієрархію значень у слові. І. Боске зазначає, що в сучасних словниках ядерні значення зазвичай подаються першими, тоді як периферійні розміщуються далі, часто з відповідними стилістичними або функціональними позначками [16, с. 221]. Подібний принцип упорядкування реалізовано й у словниках Королівської іспанської академії [22].

Отже, розмежування ядра та периферії значень є важливим інструментом аналізу семантичної структури полісемантичної лексики. Ядерне значення становить семантичну основу слова та забезпечує його ідентичність, тоді як периферійні значення відображають процеси семантичного розвитку й функціональної диференціації. Урахування цієї ієрархії є необхідною умовою для адекватного опису полісемії та її відтворення у перекладі [9, с. 48].

1.2.3. Механізми розвитку значень: метафора, метонімія, узагальнення та спеціалізація

Розвиток полісемії є результатом динамічних процесів, що відбуваються в лексичній системі мови під впливом когнітивних, комунікативних і соціокультурних чинників. Семантична структура полісемантичної лексики формується поступово внаслідок появи нових значень, які виникають на основі вже наявних. У лінгвістиці ці процеси традиційно описуються через механізми семантичного розвитку, серед яких провідне місце посідають метафора, метонімія, узагальнення та спеціалізація значень [28, с. 144].

Метафора є одним із найпродуктивніших механізмів формування нових значень у межах полісемії. У класичному розумінні метафора ґрунтується на перенесенні назви з одного об'єкта або явища на інше на основі подібності між ними. С. Ульманн зазначає, що метафоричні переноси дозволяють мовцям осмислювати абстрактні поняття через конкретний досвід, що зумовлює їхню високу частотність у мовній практиці [28, с. 146].

З позицій структурної семантики метафора розглядається як внутрішньомовний механізм розширення семантичного поля слова. Х. Геккелер підкреслює, що метафоричні значення, хоча й займають периферійне положення в семантичній структурі, з часом можуть набувати статусу ядерних унаслідок частотного вживання [19, с. 108]. Таким чином, метафора відіграє ключову роль у динаміці значень.

У когнітивній лінгвістиці метафора трактується як концептуальний механізм мислення. Н. Юрченко зазначає, що метафоричні значення виникають унаслідок перенесення концептуальних схем із однієї сфери досвіду в іншу, що дозволяє пояснити системність багатьох метафоричних моделей [27, с. 104]. Це положення має важливе значення для аналізу дієслівної полісемії, де метафора часто лежить в основі абстрактних значень.

Метонімія, на відміну від метафори, ґрунтується не на подібності, а на суміжності об'єктів або явищ у реальному світі. Е. Косеріу зазначає, що метонімічні переноси відображають логічні та причинно-наслідкові зв'язки між елементами ситуації, зокрема між дією та її результатом, об'єктом і функцією, цілим і частиною [20, с. 166].

Х. Геккелер підкреслює, що метонімія є особливо продуктивною в дієслівній семантиці, де зміна фокуса з процесу на результат або з агенса на об'єкт дії призводить до формування нових лексико-семантичних варіантів [19, с. 111]. У цьому випадку полісемія зберігає чіткий семантичний зв'язок між значеннями, що дозволяє відмежувати її від омонімії.

В українській лінгвістиці метонімічні процеси часто розглядаються як основа розвитку термінологічної полісемії. С. Булик-Верхола зазначає, що в музичній термінології метонімія зумовлює перенесення значень між процесом виконання та його результатом, що призводить до розширення семантичної структури термінів [1, с. 144].

Узагальнення (семантичне розширення) полягає в переході від більш вузького, конкретного значення до ширшого, абстрактнішого. С. Ульманн зазначає, що узагальнення є наслідком прагнення мовців використовувати

наявні мовні засоби для позначення нових реалій, що сприяє економії мовних ресурсів [28, с. 149].

З позицій функціонально-семантичного підходу узагальнення значень часто зумовлюється розширенням сфер уживання слова. Л. Фоміна підкреслює, що у процесі узагальнення слово поступово втрачає деякі диференційні семи, зберігаючи лише найбільш загальні ознаки [13, с. 212]. У результаті формується новий лексико-семантичний варіант, який може займати центральне місце в семантичній структурі.

У перекладознавчому аспекті узагальнення значень може створювати труднощі, оскільки формально відповідні слова в різних мовах не завжди мають однаковий ступінь семантичної широти. В. Карабан зазначає, що перекладач повинен враховувати можливі розбіжності в обсязі значення, щоб уникнути семантичних втрат [3, с. 58].

Спеціалізація (семантичне звуження) є протилежним до узагальнення процесом і полягає в переході від широкого значення до вузького, більш конкретного. Е. Косеріу зазначає, що спеціалізація часто зумовлюється розвитком науки, техніки та соціальних інститутів, які потребують точнішої номінації [20, с. 168].

З. Куньч і Л. Харчук підкреслюють, що спеціалізація значень є характерною рисою термінологічних систем, де загальномовні слова набувають вузькоспеціалізованих значень [7, с. 80]. У таких випадках новий лексико-семантичний варіант може існувати паралельно з первинним значенням, що призводить до полісемії.

У функціонально-семантичному аспекті спеціалізація часто супроводжується стилістичним маркуванням значення. О. Сергєєва зазначає, що спеціалізовані значення зазвичай обмежені певними типами текстів, що має бути враховано під час перекладу [11, с. 77].

Отже, метафора, метонімія, узагальнення та спеціалізація є основними механізмами розвитку значень, які забезпечують динаміку семантичної структури полісемантичної лексики. Ці процеси не лише формують нові

лексико-семантичні варіанти, а й визначають ієрархію ядра та периферії значень. Усвідомлення цих механізмів є необхідною передумовою для адекватного аналізу полісемії та її відтворення у перекладі [9, с. 46].

1.2.4. Роль контексту в актуалізації значення полісемантичної лексики

Однією з ключових характеристик полісемії є неможливість реалізації всіх значень лексики одночасно. У реальному мовленні актуалізується лише один лексико-семантичний варіант, вибір якого зумовлюється контекстом. Саме контекст виступає основним механізмом конкретизації значення полісемантичної одиниці та забезпечує її адекватне розуміння у процесі комунікації. Як зазначає С. Ульманн, значення слова не існує ізольовано, а реалізується лише в конкретних мовленнєвих умовах [28, с. 171].

У сучасній лінгвістиці контекст розглядається не лише як формальне оточення слова, а як багаторівнева система чинників, що впливають на інтерпретацію значення. Це положення є особливо актуальним для аналізу полісемії, оскільки саме контекст дозволяє відмежувати різні лексико-семантичні варіанти однієї лексики та запобігти семантичній неоднозначності.

У традиційній семантиці контекст визначається як сукупність мовних елементів, що оточують слово та впливають на його значення. Е. Косеріу наголошує, що контекст слід розглядати як невід'ємний компонент мовного значення, оскільки саме він актуалізує потенційні семи лексики [20, с. 182]. Відповідно, без урахування контексту аналіз полісемії є неповним.

У лінгвістиці розрізняють кілька типів контексту. Насамперед виділяють лінгвістичний контекст, який охоплює найближче словесне оточення лексики: словосполучення, речення та текст. Х. Геккелер зазначає, що саме лінгвістичний контекст забезпечує синтагматичні зв'язки слова та обмежує вибір можливих значень [19, с. 97].

Поряд із цим важливу роль відіграє ситуативний (екстралінгвістичний) контекст, який включає умови мовленнєвої ситуації, учасників комунікації,

їхні наміри та фонові знання. За спостереженнями Л. Мірошніченко, ситуативний контекст особливо важливий у випадках, коли лінгвістичні засоби не дають однозначної інтерпретації значення [8, с. 134].

У семантичній структурі полісемантичної лексеми всі значення існують у потенційному вигляді, однак у мовленні актуалізується лише один лексико-семантичний варіант. Н. Юрченко зазначає, що контекст виконує селективну функцію, активізуючи певний набір сем і пригнічуючи інші [27, с. 106]. Таким чином, контекст є інструментом семантичного вибору.

Функціонально-семантичний підхід розглядає актуалізацію значення як результат взаємодії лексичної семантики слова з його синтаксичною позицією. Л. Фоміна та А. Ніколаєва підкреслюють, що зміна синтаксичного оточення може призводити до актуалізації різних значень навіть у межах одного типу тексту [13, с. 210]. Це особливо характерно для дієслів, семантика яких тісно пов'язана з валентністю.

У когнітивній лінгвістиці контекст розглядається як частина концептуальної моделі, у межах якої інтерпретується значення слова. М. Цуркан зазначає, що актуалізація значення відбувається шляхом співвіднесення мовної одиниці з відповідним фрагментом концептуальної картини світу мовця [25, с. 6]. У цьому сенсі контекст охоплює не лише мовні, а й ментальні чинники.

Контекст відіграє важливу роль у розмежуванні полісемії та омонімії. А. Ткаченко зазначає, що у випадку полісемії контекст не створює нового значення, а лише актуалізує одне з уже наявних, тоді як омоніми не мають спільної семантичної основи [12, с. 63]. Таким чином, здатність контексту пояснити зв'язок між значеннями є важливим критерієм полісемії.

О. Гапченко підкреслює, що з психолінгвістичного погляду мовці сприймають полісемантичні значення як варіанти одного слова, і саме контекст допомагає швидко ідентифікувати потрібне значення без когнітивного перевантаження [18, с. 167]. Це свідчить про системний характер полісемії у мовній свідомості.

У перекладознавстві контекст набуває особливого значення, оскільки помилкова інтерпретація полісемантичної лексеми може призвести до семантичних втрат або спотворення змісту. І. Корунець зазначає, що перекладач повинен аналізувати не лише безпосередній контекст, а й ширший текстовий і культурний контекст [5, с. 214].

В. Карабан підкреслює, що адекватний переклад полісемантичних одиниць можливий лише за умови врахування функціонально-стилістичних особливостей тексту, оскільки різні значення можуть бути притаманні різним жанрам і дискурсам [3, с. 61]. Отже, контекст виступає визначальним чинником перекладацького вибору.

Отже, контекст є ключовим чинником актуалізації значення полісемантичної лексеми, забезпечуючи вибір конкретного лексико-семантичного варіанта в мовленні. Він виконує селективну, уточнювальну та розмежувальну функції, що є принципово важливими для аналізу полісемії, її відмежування від омонімії та адекватного відтворення у перекладі. Усвідомлення ролі контексту створює теоретичне підґрунтя для подальшого практичного аналізу полісемантичних одиниць у різних типах текстів.

1.3. Лексема *echar* в іспанській мові як об'єкт лінгвістичного аналізу

Вивчення полісемії дієслова *echar* в іспанській мові неможливе без звернення до його етимології та історичного розвитку, оскільки саме діахронний підхід дозволяє простежити формування сучасної семантичної структури цієї лексеми. Як зазначає С. Ульманн, історичні зміни значення становлять основу виникнення полісемії, оскільки нові значення не витісняють попередні, а нашаровуються на них, утворюючи складну семантичну систему [28, с. 193].

1.3.1. Етимологія та історичний розвиток дієслова *echar*

Дієслово *echar* належить до базових високочастотних дієслів сучасної іспанської мови та активно функціонує в різних типах дискурсу: від розмовного до офіційно-ділового. Його семантична багатозначність є

результатом тривалого історичного розвитку, що включає як внутрішньомовні семантичні трансформації, так і соціокультурні впливи.

Згідно з даними *Diccionario de la lengua española* Королівської іспанської академії, дієслово *echar* походить від латинського *iactāre*, частотного утворення від *iacēre* — «кидати», «жбурляти» [22]. Первинне значення латинського дієслова було пов'язане з фізичною дією переміщення об'єкта в просторі, що стало семантичним ядром для подальшого розвитку значень.

І. Боске зазначає, що в процесі переходу від латини до романських мов відбувалося поступове ослаблення конкретної просторової семантики багатьох дієслів руху, що створювало умови для їхньої семантичної деривації [16, с. 412]. У випадку *echar* це проявилось в розширенні значення від конкретного «кидати» до більш абстрактних дій: «розміщувати», «застосовувати», «починати».

У пам'ятках староіспанської мови дієслово *echar* уживається переважно у значенні фізичної дії кидання або спрямування чогось назовні. Водночас, як зазначає В. Віванко Серверо, уже в середньовічний період спостерігаються перші випадки метафоричного та метонімічного розширення значень, зокрема у поєднанні з абстрактними іменниками [30, с. 67].

Поступово *echar* починає функціонувати як дієслово з ослабленою лексичною семантикою, здатне приєднувати широкий спектр додатків. Цей процес, за спостереженнями І. Боске та В. Демонте, є типовим для дієслів із високою частотністю вживання, які з часом набувають напівдесемантизованого характеру [17, с. 2145].

У новоіспанський період (XVI–XVIII ст.) семантичний потенціал дієслова *echar* суттєво розширюється. До первинного значення додаються такі значення, як «виливати», «витрачати», «виганяти», «починати дію». Як зазначає С. Ульманн, саме в цей період відбувається активне формування полісемії шляхом метафоризації та узагальнення [28, с. 197].

Королівська іспанська академія фіксує значну кількість сталих словосполучень із дієсловом *echar*, що свідчить про його інтеграцію в

ідіоматичну систему мови [22]. Це зумовлює подальше закріплення нових лексико-семантичних варіантів і зростання функціонального навантаження лексеми.

У сучасній іспанській мові дієслово *echar* характеризується надзвичайно розгалуженою семантичною структурою. За спостереженнями В. Віванко Серверо, *echar* належить до дієслів із так званою «вербальною полісемією високого рівня», де окремі значення об'єднані не лише спільним етимологічним коренем, а й низкою когнітивних схем [30, с. 102].

І. Боске підкреслює, що сучасна полісемія *echar* реалізується значною мірою через контекстуальну взаємодію з іменниками та прийменниковими конструкціями, що зумовлює актуалізацію конкретного значення [16, с. 418]. Це робить дієслово особливо складним об'єктом як для лінгвістичного аналізу, так і для перекладу.

З перекладознавчого погляду багатозначність *echar* становить серйозну проблему. А. Хуртадо Альбір зазначає, що дієслова з високим ступенем семантичної десемантизації потребують особливої уваги перекладача, оскільки їхнє значення часто визначається не лексично, а конструктивно [21, с. 184].

Отже, дієслово *echar* пройшло складний шлях історичного розвитку: від конкретного латинського значення «кидати» до багатозначної лексеми з широким спектром абстрактних і контекстуально зумовлених значень. Діахронний аналіз засвідчує, що сучасна полісемія *echar* є результатом тривалих процесів метафоризації, узагальнення та функціональної переорієнтації. Це створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу семантичної структури та перекладацьких аспектів уживання дієслова *echar*.

1.3.2. Основні лексико-семантичні варіанти дієслова *echar* в іспанській мові

Полісемія дієслова *echar* є однією з найяскравіших у сучасній іспанській мові, що зумовлено його історичним розвитком та високою частотністю

вживання в різних стилях і жанрах мовлення. Аналіз лексико-семантичних варіантів (ЛСВ) дозволяє систематизувати багатозначність цієї лексеми та виявити закономірності її семантичної структури [30, с. 104].

1. Фізичне переміщення або кидання об'єкта

Первинним та ядровим значенням дієслова *echar* є дія фізичного переміщення предмета, яка співвідноситься з його латинським коренем *iaceŕe* — «кидати», «жбурляти» [22]. У сучасній мові це значення реалізується у конструкціях на кшталт:

— *Echar la pelota* — «кинути м'яч»

— *Echar la piedra* — «покинути камінь»

В. Віванко Серверо підкреслює, що це значення формує семантичне ядро дієслова, оскільки всі інші ЛСВ розвиваються від нього через метафоричні та метонімічні переноси [30, с. 105].

2. Виливати, викидати або усувати

Другий ЛСВ, тісно пов'язаний із ядровим, виражає дію виливання або усунення чогось:

— *Echar agua en la copa* — «налити воду в склянку»

— *Echar la basura* — «викинути сміття»

С. Ульманн зазначає, що це ЛСВ виникло шляхом метафоричного переносу значення «кидати» на рідкі та абстрактні об'єкти, що стало типовим для дієслів із високою частотністю [28, с. 198]. Зауважимо, що це значення може функціонувати як у нейтральному стилі, так і в розмовному дискурсі.

3. Починати або розпочинати дію

Ще одним поширеним ЛСВ *echar* є значення «починати діяти, розпочинати процес»:

— *Echar a correr* — «почати бігти»

— *Echar a reír* — «розсміятися»

Н. Юрченко підкреслює, що це значення виникло через метафоризацію та узагальнення дії, коли початок дії сприймається як «викидання» енергії або

руху [27, с. 107]. Цей ЛСВ часто вживається у фразових конструкціях, де дієслово *echar* поєднується з інфінітивом, утворюючи ідіоматичні вирази.

4. Виганяти або усувати когось із приміщення

Дієслово *echar* у значенні «виганяти, усувати когось» є типовим прикладом метонімічного переносу: дія над предметом переноситься на дію над особою:

- *Echar a alguien de la casa* — «вигнати когось з дому»
- *Echar al intruso* — «виганяти порушника»

Л. Фоміна та А. Ніколаєва зазначають, що цей ЛСВ є периферійним, однак часто зустрічається в розмовній та публіцистичній мові [13, с. 211]. Його актуалізація тісно залежить від ситуативного та текстового контексту.

5. Витрачати, марнувати або пропускати можливість

Ще одним ЛСВ є переносне значення «витрачати щось», яке відображає семантичну метафору «викидання ресурсів»:

- *Echar tiempo en tonterías* — «марнувати час на дурниці»
- *Echar dinero* — «витрачати гроші»

В. Карабан підкреслює, що цей ЛСВ виник у процесі когнітивної метафоризації та використовується для опису дій, які спричиняють втрату або розсіювання чогось цінного [3, с. 60].

6. Використання у фразеологізмах та ідіомах

Дієслово *echar* утворює велику кількість ідіоматичних виразів, які становлять окремий рівень полісемії:

- *Echar de menos* — «сумувати, відчувати нестачу»
- *Echar una mano* — «допомогти»
- *Echar la culpa* — «звинувачувати»

І. Боске зазначає, що ці фразеологічні ЛСВ часто реалізуються лише у сталих комбінаціях, де значення дієслова визначається контекстом та партнерським словом [16, с. 420]. Подібні ЛСВ демонструють, як метафора та узагальнення інтегруються у систему мовних кліше.

Аналіз основних лексико-семантичних варіантів дієслова *echar* дозволяє встановити, що його семантична структура складається із ядрового значення

«кидати» та численних периферійних значень, що формуються через метафору, метонімію, узагальнення та контекстуальні механізми. Визначення ЛСВ є необхідною умовою для адекватного семантичного аналізу та перекладацької інтерпретації, оскільки кожне значення реалізується лише в конкретних мовленнєвих умовах [30, с. 110].

1.3.3. Фразеологізовані та стійкі словосполучення з лексемою *echar*

Дієслово *echar* в іспанській мові характеризується високим рівнем фразеологізації. Велика кількість стійких словосполучень і ідіом з цим дієсловом не лише демонструє його семантичну гнучкість, а й підкреслює роль контексту у актуалізації конкретного значення. Фразеологізовані конструкції є важливим об'єктом лінгвістичного аналізу, оскільки вони формують специфічний рівень полісемії, відмінний від автономних ЛСВ [16, с. 421; 30, с. 112].

1. Типологія фразеологізмів з дієсловом *echar*

Фразеологічні одиниці з *echar* можна поділити на кілька груп залежно від способу семантичного формування та функціональної ролі в мовленні:

1. Ідіоми з метафоричним значенням, де дієслово набуває переносного смислу:
 - *Echar de menos* — «сумувати за кимось/чимось» [16, с. 422];
 - *Echar en falta* — «відчувати нестачу, бракувати» [16, с. 422].
2. Колокативні стійкі вирази, де дієслово утворює семантичну цілісність із певним іменником або прикметником:
 - *Echar la culpa* — «звинувачувати» [3, с. 62];
 - *Echar la siesta* — «дремати» [30, с. 113].
3. Ідіоматичні вислови з інфінітивом, що виражають початок дії або зміну стану:
 - *Echar a correr* — «почати бігти» [27, с. 107];
 - *Echar a reír* — «розсміятися» [27, с. 107].
4. Фразеологізми з функцією допомоги або участі, де дієслово має символічне або переносне значення:

- *Echar una mano* — «дати руку допомоги» [13, с. 213];
- *Echar una mirada* — «поглянути, звернути увагу» [13, с. 213].

Як зазначає І. Боске, такі стійкі словосполучення не завжди підлягають буквальному перекладу, оскільки значення дієслова визначається контекстуально і через словосполучення [16, с. 423].

2. Механізми формування фразеологізмів з *echar*

Виникнення фразеологізованих конструкцій відбувається за кількома основними механізмами:

1. Метафоричне перенесення, коли первинне значення «кидати» переноситься на абстрактні дії або емоційні стани:
 - *Echar de menos* — «кидати думку на відсутність» → «сумувати» [16, с. 422];
 - *Echar la culpa* — «кидати провину» → «звинувачувати» [3, с. 62].
2. Метонімічні процеси, коли дія переноситься з одного об'єкта на пов'язаний:
 - *Echar una mano* — «здійснити дію через руку» → «допомогти» [13, с. 213];
 - *Echar una mirada* — «направити погляд» → «звернути увагу» [13, с. 213].

3. Контекстуалізація і стабілізація конструкцій, що зумовлює фразеологізацію:

Л. Фоміна зазначає, що повторне вживання певної комбінації лексем у сталих контекстах сприяє фіксації нових смислів і утворенню ідіом [13, с. 213].

3. Функціональні особливості фразеологізованих конструкцій

Фразеологізми з дієсловом *echar* мають низку характерних функцій:

1. Семантичне уточнення або перенос значення, що дозволяє виражати абстрактні або емоційні стани;
2. Комунікативна ефективність, оскільки стійкі словосполучення легко впізнаються і розуміються носіями мови;

3. Ідіоматичність, що ускладнює дослівний переклад, вимагаючи перекладацьких трансформацій [3, с. 62; 21, с. 186].

В. Віванко Серверо зазначає, що фразеологізми з *echar* формують своєрідну мережу полісемії, де кожне значення дієслова тісно інтегроване в конкретну словосполучувальну структуру, а їхнє відтворення в іншій мові потребує врахування не лише лексичного, а й культурного контексту [30, с. 115].

4. Перекладацькі аспекти фразеологізмів з *echar*

У перекладознавстві фразеологізми з дієсловом *echar* розглядаються як складні випадки передачі полісемантичних одиниць. І. Корунець підкреслює, що переклад потребує визначення основного значення у контексті та вибору адекватного українського відповідника [5, с. 218].

Приклади перекладу:

- *Echar de menos* → «сумувати за...» [16, с. 422];
- *Echar una mano* → «підсобити, допомогти» [13, с. 213];
- *Echar la culpa* → «звинувачувати» [3, с. 62].

Ці приклади демонструють, що ідіоматичні ЛСВ реалізують периферійні значення дієслова *echar*, які не можна адекватно передати без врахування фразеологічного контексту.

Фразеологізовані та стійкі словосполучення з дієсловом *echar* формують окремий рівень полісемії, де значення визначається словосполучувальною та контекстуальною структурою. Метафоричні та метонімічні механізми розвитку значень сприяють утворенню ідіом, які важко перекладати дослівно, але вони є важливими для розуміння семантичної гнучкості дієслова та його комунікативної функції [16, с. 423; 13, с. 213; 30, с. 115].

1.3.4. Частотність уживання та функціонально-стилістичні особливості дієслова *echar*

Дієслово *echar* є однією з найбільш частотних лексем сучасної іспанської мови, що підтверджує його семантичну та функціональну значущість у різних типах комунікації. Частотність і широка стилістична варіативність визначають його здатність утворювати численні лексико-

семантичні варіанти та фразеологізми, що робить його об'єктом інтенсивного лінгвістичного та перекладацького аналізу [30, с. 120].

1. Частотність уживання дієслова *echar*

За даними корпусних досліджень сучасної іспанської мови, *echar* входить до числа найбільш уживаних дієслів загального словникового складу. Його частота значно вища за інші дієслова з подібним первинним значенням «кидати», що пояснюється багатозначністю та функціональною гнучкістю [16, с. 418].

Приклади частотних вживань:

- *Echar la basura* — «викинути сміття» [16, с. 418];
- *Echar a correr* — «почати бігти» [27, с. 107];
- *Echar de menos* — «сумувати за кимось» [16, с. 422].

Як зазначає В. Віванко Серверо, висока частотність пов'язана з широким спектром функцій, які виконує дієслово: від опису фізичних дій до вираження емоційних та соціальних відносин [30, с. 120].

2. Функціонально-стилістичні особливості

Дієслово *echar* демонструє значну функціонально-стилістичну варіативність:

- Розмовний стиль — у побутовому та неформальному мовленні переважають ЛСВ «почати дію», «сумувати», «допомогти»:
- *Echar una mano* — «підсобити, допомогти» [13, с. 213];
- *Echar a reír* — «розсміятися» [27, с. 107].
- Нейтрально-офіційний стиль — у документах, публіцистиці, наукових текстах дієслово вживається у значенні «викидати», «усувати», «застосовувати»:
- *Echar la basura al contenedor* — «викинути сміття в контейнер» [16, с. 418];
- *Echar la culpa a los responsables* — «звинувачувати відповідальних» [3, с. 62].

3. Ідіоматичні та фразеологічні значення широко поширені як у розмовному, так і у літературному дискурсі:

— *Echar de menos* — «сумувати за кимось» [16, с. 422];

— *Echar una mirada* — «звернути увагу» [13, с. 213].

Як підкреслює І. Корунець, стилістична функція дієслова *echar* визначається не лише його прямим значенням, а й здатністю утворювати стійкі комбінації, що адаптуються до різних функціональних сфер мови [5, с. 220].

3. Контекстуальна варіативність і реєстрова диференціація

С. Ульманн наголошує, що вибір конкретного ЛСВ *echar* залежить від лінгвістичного та ситуативного контексту, що визначає його реєстрову приналежність [28, с. 199]. Наприклад:

— У неформальному спілкуванні: *Echar una mano al amigo* — «підсобити другові» [13, с. 213];

— У формальній документації: *Echar la responsabilidad sobre la empresa* — «перекласти відповідальність на компанію» [3, с. 62];

— У літературному дискурсі: *Echar de menos la infancia* — «сумувати за дитинством» [16, с. 422].

Це демонструє, що реєстр і комунікативна ситуація визначають, який ЛСВ буде актуалізовано, а отже — і як полісемія реалізується у мовленні.

4. Перекладацькі аспекти частотності та стилістики

Висока частотність і стилістична варіативність дієслова *echar* створюють складності при перекладі на українську мову. П. Ребрій зазначає, що для перекладача важливо не лише знати значення дієслова, а й враховувати його стилістичні маркери та реєстрову приналежність [10, с. 145].

Наприклад:

— *Echar de menos a alguien* → «сумувати за кимось» [16, с. 422];

— *Echar una mano a un compañero* → «підсобити товаришеві» [13, с. 213];

— *Echar la culpa a los subordinados* → «звинувачувати підлеглих» [3, с. 62].

Таким чином, перекладач повинен не лише актуалізувати правильне значення, а й зберегти функціонально-стилістичну адекватність. Дієслово *echar* характеризується високою частотністю вживання та широким спектром функціонально-стилістичних варіантів. Його семантична гнучкість дозволяє

реалізовувати як ядрові, так і периферійні значення у різних контекстах. Регістрова та контекстуальна варіативність визначає актуалізацію конкретного ЛСВ у мовленні та ускладнює процес перекладу, вимагаючи врахування стилістичних та комунікативних особливостей.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІСЕМАНТИЧНИХ ЛЕКСЕМ

2.1. Проблема перекладу полісемії в теорії перекладу

Полісемія, або багатозначність лексичних одиниць, є однією з найбільш складних проблем у перекладі. Вона полягає у здатності слова мати кілька значень, які можуть змінюватися залежно від контексту. Як зазначає В. Карабан, «переклад полісемантичних лексем завжди пов'язаний із вибором значення, яке відповідає змісту оригіналу, що робить процес перекладу складним і неоднозначним» [3, с.54].

2.1.1. Полісемія як джерело перекладацьких труднощів

Сучасна перекладознавча література виділяє кілька аспектів, які ускладнюють переклад полісемії. Зокрема, І. Корунець підкреслює, що «перекладач повинен враховувати як лексичну, так і контекстуальну полісемію, що потребує високого рівня мовної компетенції та креативності» [5, с.112]. Подібної думки дотримується і Л. Мірошніченко, зазначаючи, що «усвідомлення багатозначності слів дозволяє уникнути кальки та перекручення смислу» [8, с.178].

У теорії перекладу полісемія розглядається як джерело багатьох труднощів, пов'язаних із відтворенням смислу в іншій мовній системі. Так, С.

Булик-Верхола стверджує, що «полісемія та омонімія є основними джерелами лексичних труднощів у перекладі, оскільки можуть викликати неправильне тлумачення тексту, особливо у вузькофахових сферах» [1, с.144].

Особливо актуальною є проблема перекладу полісемії в аспекті іспансько-українських мовних пар. Н. Корбозерова відзначає, що «іспанська та українська мови мають спільне індоєвропейське походження, проте розвиток лексичних значень у них часто різниться, що створює додаткові труднощі для перекладача» [6, с.54]. Це підтверджують і Ю. Шелемеха та Е. Андрієвська, які досліджують переклад діалогів іспанської літератури на українську: «Відтворення багатозначності дієслів іменників потребує використання адаптивних перекладацьких стратегій, щоб зберегти стилістичну та семантичну точність» [15, с.90].

Варто відзначити, що полісемія не є лише лексичною проблемою, а й когнітивною. А. Ткаченко зазначає, що «полісемантичні відношення часто формуються на базі концептуальних схем та метафор, що ускладнює пряме перенесення значення слова в іншу мову» [12, с.60]. Аналогічно, дослідження Л. Фоміної та А. Ніколаєвої показують, що «у вузькофункціональних текстах багатозначність лексем може впливати на точність перекладу технічних та наукових термінів» [13, с.210].

Перекладацькі стратегії при роботі з полісемією включають лексичне уточнення, розширення або калькування, а також використання контексту для визначення значення. В. Карабан підкреслює: «Успішний переклад полісемантичного слова можливий лише за умови глибокого аналізу контексту та культурно-лінгвістичних особливостей обох мов» [3, с.112]. У свою чергу, О. Пилипенко досліджує практичні приклади перекладу полісемії з англійської на українську і наголошує на необхідності поєднання лексикографічних джерел та авторського аналізу тексту [9, с.50].

Для іспанської мови характерна висока частотність полісемії, що ускладнює переклад. I. Bosque та V. Demonte відзначають, що «багато іспанських дієслів та іменників мають кілька значень, які активуються залежно

від контексту, що потребує від перекладача вміння обирати адекватне значення» [17, с.1250]. Це підтверджує і V. Vivanco Cervero, зазначаючи, що «розуміння семантичних полів іспанських слів є ключовим для точного перекладу на українську мову» [30, с.112].

Нарешті, у перекладознавчій літературі підкреслюється роль творчого підходу перекладача. О. Ребрій зазначає, що «творчість перекладача проявляється саме у роботі з багатозначними словами, коли необхідно вибрати значення, що відповідає авторському задуму та нормам мови перекладу» [10, с.210]. У цьому сенсі, полісемія виступає не лише джерелом труднощів, а й стимулом для розвитку перекладацької майстерності.

Таким чином, полісемія є багатоплановим явищем, яке поєднує лексичний, когнітивний та культурний аспекти. Вона ускладнює процес перекладу, зокрема і в іспано-українській мовній парі, і потребує від перекладача високого рівня мовної компетентності, аналітичного мислення та креативності. Використання лексикографічних джерел, контекстуального аналізу та адаптивних перекладацьких стратегій дозволяє мінімізувати ризики втрати смислу та точності перекладу [3, с.54; 5, с.112; 6, с.54; 15, с.90].

Тож, полісемія, або багатозначність слів, є однією з головних труднощів у перекладі. Вона ускладнює вибір правильного значення слова в іншій мові, оскільки лексичні одиниці можуть мати різні смисли залежно від контексту. Особливо складно це у перекладі між іспанською та українською мовами, де одні й ті ж слова можуть мати різний розвиток значень і культурні відтінки. Для точного відтворення смислу перекладачеві необхідно враховувати контекст, особливості мовної системи та культурні аспекти, застосовувати різні стратегії, такі як уточнення, адаптація або використання синонімів. Полісемія не лише створює труднощі, а й стимулює розвиток перекладацької майстерності, адже вимагає аналітичного мислення та креативності.

2.1.2. Вплив контексту та прагматичних чинників на вибір перекладацького відповідника

У іспанській літературі, зокрема у творах Карлоса Руїса Сафона, часто зустрічається явище полісемії — багатозначності слів та виразів, що надає тексту образності та глибини. Багато лексичних одиниць у його романах мають кілька значень, які проявляються залежно від контексту, настрою сцени або внутрішнього сприйняття героя. Це створює додаткові труднощі при перекладі на українську мову, адже перекладач повинен вибрати адекватний відповідник, який передає не лише основне значення слова, а й його емоційний, стилістичний та культурний відтінок. Розглянемо особливості перекладу полісемії в романі К.Р.Сафона «Тінь вітру» (*La sombra del viento*) у перекладі Інни Паненко, зокрема вплив контексту та прагматичних чинників на вибір перекладацького відповідника, що дозволяє зберегти багатозначність оригінального тексту та зробити його природним для українського читача.

Liberado de su celda en el estante, el libro exhaló una nube de polvo dorado [32].

Вивільнений зі своєї оселі на полиці, книга видихнула хмару золотого пилу [31].

Слово *celda* в оригіналі може означати «камера», «клітка» або «сховище». У контексті бібліотеки перекладач обрав метафоричний варіант «оселя на полиці», що передає образ книги як живого об'єкта, що знаходиться у своєму «клітинному» сховищі. Додатково підкреслюється дія книги як «видиху» пилу, що посилює ефект оживлення предмета. Контекст (книга на полиці) допомагає уникнути буквального перекладу «камера», який би спотворив літературний образ. Таким чином, перекладач врахував не лише семантику, а й стилістичну функцію слова, зберігаючи художній ефект.

La novela relataba la historia de un hombre en busca de su verdadero padre, al que nunca había llegado a conocer [32].

Роман оповідав історію чоловіка в пошуках свого справжнього батька, якого він ніколи не пізнав [31].

Слово *verdadero* у цьому контексті може мати значення «справжній», «істинний» або «біологічний». Український переклад «справжній батько»

зберігає семантичну точність, але також передає психологічне навантаження героя, що шукає саме істинного родича. Контекст пошуку та внутрішній стан персонажа визначили вибір перекладача, який уникнув буквалізму «істинний батько», що могло звучати штучно. Переклад гармонійно передає прагматичний і емоційний аспект оригіналу.

A medida que avanzaba, la estructura del relato empezó a recordarme a una de esas muñecas rusas que contienen innumerables miniaturas de sí mismas [32].

У міру розвитку подій структура оповіді почала нагадувати мені одну з тих російських ляльок, що містять безліч мініатюр самих себе [31]

Полісемія слова *miniaturas* («мініатюри», «зменшені копії», «малі версії») тут впливає на вибір перекладача. В українському тексті обрано «мініатюр», що передає одночасно фізичну ідею зменшених елементів і метафоричне відображення складної структури оповіді. Контекст (порівняння з ляльками) визначає прагматичний вибір перекладача, що дозволяє читачеві уявити багато «історій у історії» без втрати стилістичної образності.

Los minutos y las horas se deslizaron como un espejismo [32].

Хвилини та години промайнули, мов міраж [31].

Слово *espejismo* має полісемію: «ілюзія», «міраж», «помилкове враження». Український переклад «мов міраж» підкреслює ефект швидкоплинності часу та його нереальності у свідомості героя. Контекст (занурення у читання та відчуття часу) зумовив вибір перекладача, який обрав образне значення слова, що створює атмосферу занурення та містики. Переклад точно передає художній ефект, зберігаючи емоційне навантаження оригіналу.

Me sumergí en un mundo de imágenes y sensaciones como jamás las había conocido [32].

Я поринув у світ образів і відчуттів, яких ніколи раніше не пізнавав [31].

Полісемія дієслова *sumergirse* включає «пірнати», «занурюватися», «поглиблюватися». Український переклад «поринув» передає і фізичну, і метафоричну площину занурення у внутрішній світ героя. Контекст читання

та емоційне сприйняття історії визначили вибір перекладача, який передав внутрішній стан персонажа та атмосферу тексту. Таке рішення зберігає семантичну глибину та прагматичну функцію слова.

Antes de darme cuenta, me había caído dentro sin remedio [32].

Не помітивши цього, я безповоротно поринув у неї [31].

Слово *caer* у буквальному значенні означає «падати», проте в контексті літературного тексту використовується метафорично — «поглинутися», «зануритися». Український переклад «поринув» точно передає метафоричне значення і передає стан безвихідного занурення у сюжет. Контекст (читання книги, повне занурення героя) визначив прагматичний вибір перекладача, який поєднав семантичну точність і стилістичну плавність, щоб читач відчув емоційний ефект оригіналу.

La historia de aquella búsqueda se transformaba en una odisea fantasmagórica [32].

Історія тих пошуків перетворювалася на примарну одіссею [31].

Fantasmagórica має значення «примарний», «ілюзорний» або «фантастичний». Український переклад «примарна» передає атмосферу загадковості і містики, яку автор закладає у тексті. Контекст (пошуки батька, містичні мотиви) впливає на вибір відповідника, що дозволяє зберегти художній ефект і емоційне навантаження оригіналу.

Los personajes se me antojaron tan reales como el aire que respiraba [32].

Персонажі здавалися мені такими ж реальними, як повітря, яким я дихав [31].

Слово *antojaron* походить від *antojarse*, що має кілька значень: «здаватися», «видаватися бажаним», «захотілося». У цьому контексті перекладач обрав варіант «здавалися», який передає сприйняття суб'єктивного відчуття героя. Контекст фантазії та занурення у книгу визначив вибір перекладача, що дозволяє зберегти семантичну багатозначність і прагматичну функцію слова.

Paso a paso, la narración se descomponía en mil historias [32].

Крок за кроком оповідання розкладалося на тисячу історій [31].

Слово *descomponerse* має полісемію: «розкладатися», «розпадатися», «розкласти на частини». Перекладач обрав «розкладалося», що передає метафоричне значення і показує складну структуру тексту. Контекст (багаторівнева нарація) визначає прагматичний вибір, зберігаючи художню образність і логіку розвитку сюжету.

A lo lejos, apenas advertí las campanadas de medianoche en la catedral [32].

Вдалині я ледве помітив удари північних дзвонів у соборі [31].

Advertir має значення «помічати», «зауважувати», «попереджати». У контексті речення перекладач обрав «ледве помітив», що точно передає обмежене сприйняття героя, зануреного у книгу. Контекст читання і занурення у сюжет визначив прагматичний вибір перекладача, зберігаючи психологічний ефект і атмосферу тексту.

Al despertar, mi primer impulso fue hacer partícipe de la existencia del Cementerio de los Libros Olvidados a mi mejor amigo [32].

Прокинувшись, моїм першим поривом було повідомити про існування Цвинтаря Забутих Книг свого найкращого друга [31].

Hacer partícipe має полісемію: «залучати», «повідомляти», «ділитися». Перекладач обрав «повідомити», що передає прагматичний і функціональний зміст: герой ділиться знанням, не втрачаючи художнього забарвлення. Контекст дружньої взаємодії і важливості секрету визначив перекладацьке рішення, зберігаючи точність і тональність оригіналу.

Mi plan era hacerme con todas sus obras y leérmelas de cabo a rabo [32]
Мій план полягав у тому, щоб здобути всі його твори та прочитати їх від початку до кінця [31].

De cabo a rabo — ідіоматичний вислів із багатьма значеннями: «повністю», «від кінця до кінця». Український переклад «від початку до кінця» зберігає точність значення і передає метафоричне відчуття ретельного занурення у твір. Контекст прагнення героя повністю пізнати літературний світ визначив вибір перекладача, забезпечуючи природність тексту.

Gustavo Barceló estaba, técnicamente, forrado [32]
Густаво Барсело був, технічно, багатим [31].

Слово *forrado* має полісемію: «багатий», «заповнений чимось», «обкладений». У цьому контексті перекладач обрав «багатим», що відповідає значенню фінансового стану, але зберігає неформальний тон оригіналу. Контекст іронічного опису персонажа визначив прагматичний вибір перекладача, що передає характер і стиль автора.

Aquellas primeras imágenes, el eco de esas palabras que creemos haber dejado atrás, nos acompañan toda la vida [32].

Ті перші образи, відгомін тих слів, які ми вважаємо залишеними позаду, супроводжують нас усе життя [31].

Слово *eco* має полісемію: «відлуння», «відгомін», «резонанс». Переклад «відгомін» передає як буквальний, так і метафоричний зміст, що стосується пам'яті і внутрішнього сприйняття. Контекст спогадів і емоційних переживань визначив вибір перекладача, зберігаючи художній ефект оригіналу.

Nos acompañan toda la vida y esculpen un palacio en nuestra memoria [32].

Супроводжують нас усе життя і створюють палац у нашій пам'яті [31].

Слово *esculpen* має полісемію: «вирізьблювати», «створювати образ», «формувати». Український переклад «створюють» передає метафоричне значення і передає образність, що показує вплив спогадів на внутрішній світ героя. Контекст спогадів і пам'яті визначив прагматичний вибір перекладача, зберігаючи стиль і семантичну багатозначність оригіналу.

Tal vez la atmósfera hechicera de aquel lugar había podido conmigo [32].

Можливо, чарівна атмосфера того місця вплинула на мене [31].

Слово *hechicera* має полісемію: «чарівна», «заворюжуюча», «магічна». Український переклад «чарівна» передає як буквальне, так і метафоричне значення, підкреслюючи емоційний стан героя та особливу атмосферу бібліотеки. Контекст (враження від простору) визначив вибір перекладача, що дозволяє зберегти художню ефектність і емоційне навантаження оригіналу.

Antes de darme cuenta, me había caído dentro sin remedio [32].

Не помітивши цього, я безповоротно поринув у неї [31].

Слово *caer* буквально означає «падати», але у контексті літературного тексту використовується метафорично — «зануритися», «поглинутися». Перекладач обрав «поринув», що точно передає стан безвихідного занурення у сюжет, враховуючи внутрішній стан героя та атмосферу книги.

a novela relataba la historia de un hombre en busca de su verdadero padre [32].

Роман оповідав історію чоловіка в пошуках свого справжнього батька [31].

Verdadero може означати «справжній», «істинний» або «біологічний». Переклад «справжній батько» зберігає семантичну точність і психологічне навантаження героя. Контекст внутрішнього пошуку визначив прагматичний вибір перекладача, який уникнув буквального «істинний батько», що звучало б неприродно в українському тексті.

Paso a paso, la narración se descomponía en mil historias [32].

Крок за кроком оповідання розкладалося на тисячу історій [31].

Descomponerse має значення «розкладатися», «розпадатися». Перекладач обрав «розкладалося», що передає складну структуру оповіді, її багаторівневість і метафоричне значення. Контекст (багато сюжетних ліній) визначив прагматичний вибір, що зберігає художню образність оригіналу.

Los minutos y las horas se deslizaron como un espejismo [32].

Хвилини та години промайнули, мов міраж [31].

Espejismo має полісемію: «ілюзія», «міраж», «помилкове враження». Український переклад «мов міраж» передає ефект швидкоплинності часу та його нереальності у свідомості героя. Контекст занурення у читання визначив прагматичний вибір, зберігаючи атмосферу і психологічний ефект оригіналу.

Enterrado en la luz de cobre que proyectaba el flexo, me sumergí en un mundo de imágenes y sensaciones [32].

Поглинений мідним світлом лампи, я поринув у світ образів і відчуттів [31].

Sumergirse має полісемію: «пірнати», «занурюватися», «поглиблюватися». Переклад «поринув» передає і фізичну, і метафоричну площину занурення, точно відтворюючи внутрішній стан героя та атмосферу тексту.

Personajes que se me antojaron tan reales como el aire que respiraba [32].

Персонажі здавалися мені такими ж реальними, як повітря, яким я дихав [31].

Antojarse має полісемію: «здаватися», «видаватися бажаним». Український переклад «здавалися» передає сприйняття суб'єктивного відчуття героя. Контекст (фантазія, занурення у книгу) визначив прагматичний вибір перекладача, зберігаючи емоційний ефект.

A lo lejos, apenas advertí las campanadas de medianoche en la catedral [32].

Вдалині я ледве помітив удари північних дзвонів у соборі [31].

Advertir — «помічати», «зауважувати». Український переклад «ледве помітив» передає обмежене сприйняття героя, повністю зануреного у книгу. Контекст визначив прагматичний вибір перекладача, зберігаючи психологічну реалістичність.

Al despertar, mi primer impulso fue hacer partícipe de la existencia del Cementerio de los Libros Olvidados a mi mejor amigo [32].

Прокинувшись, моїм першим поривом було повідомити про існування Цвинтаря Забутих Книг свого найкращого друга [31].

Hacer partícipe має значення «залучати», «повідомляти», «ділитися». Перекладач обрав «повідомити», що точно передає прагматичний і функціональний зміст: герой ділиться знанням. Контекст дружньої взаємодії та важливості секрету визначив вибір перекладача, зберігаючи тональність оригіналу.

Mi plan era hacerme con todas sus obras y leérmelas de cabo a rabo [32]
 Мій план полягав у тому, щоб здобути всі його твори та прочитати їх від початку до кінця [31].

De cabo a rabo — ідіома: «повністю», «від кінця до кінця». Український переклад «від початку до кінця» передає і буквальний, і метафоричний сенс ретельного занурення у твір. Контекст прагнення героя пізнати твори визначив перекладацький вибір.

Gustavo Barceló estaba, técnicamente, forrado [32].

Густаво Барсело був, технічно, багатим [31].

Forrado має полісемію: «багатий», «заповнений чимось». Переклад «багатим» відповідає фінансовому стану і зберігає іронічний тон. Контекст опису персонажа визначив прагматичний вибір, що передає характер і стиль автора.

Aquellas primeras imágenes, el eco de esas palabras que creemos haber dejado atrás, nos acompañan toda la vida [32].

Ті перші образи, відгомін тих слів, які ми вважаємо залишеними позаду, супроводжують нас усе життя [31]

Eco має полісемію: «відлуння», «відгомін», «резонанс». Переклад «відгомін» точно передає метафоричне значення та емоційне навантаження. Контекст спогадів і пам'яті визначив вибір перекладача.

Nos acompañan toda la vida y esculpen un palacio en nuestra memoria [32].

Супроводжують нас усе життя і створюють палац у нашій пам'яті [31].

Esculpir — «вирізьблювати», «формувати». Український переклад «створюють» передає метафоричне значення, демонструючи вплив спогадів на свідомість героя. Контекст визначив прагматичний вибір перекладача, що зберігає стилістичну образність.

Soñando despierto me imaginaba a mi amigo Tomás y a mí pertrechados ambos de linternas y brújula [32].

Мріючи наяву, я уявляв свого друга Томаса та себе, обладнаних ліхтарями й компасом [31].

Pertrechados має полісемію: «озброєні», «обладнані», «приготовані». Переклад «обладнаних» передає і буквальний, і метафоричний сенс готовності до дослідження бібліотечних таємниць. Контекст пригодницької сцени визначив прагматичний вибір перекладача.

Luego, recordando mi promesa, decidí que las circunstancias aconsejaban lo que en las novelas de intriga policial se denominaba otro modus operandi [32].

Потім, згадуючи обіцянку, я вирішив, що обставини радять те, що в детективних романах називається іншим modus operandi [31].

Modus operandi має полісемію: «спосіб дії», «метод», «тактика». Український переклад залишає латинський термін, пояснюючи його через контекст, що дозволяє зберегти стилістичну точність і літературний колорит.

Vivía perpetuamente adherido a una pipa apagada [32].

Він постійно був із невикуреною трубкою [31].

Adherido — «приклеєний», «прив'язаний», «пов'язаний». Переклад «був із» передає як буквальний, так і метафоричний сенс прив'язаності до предмета, зберігаючи легку іронію автора.

Tertulia bibliófila sobre poetas malditos, lenguas muertas y obras maestras abandonadas a merced de la polilla [32].

Книжкова зустріч про проклятих поетів, мертві мови та шедеври, залишені на поталу міль [31].

Tertulia має полісемію: «зустріч», «бесіда», «збори». Український переклад «книжкова зустріч» зберігає семантику і соціальний контекст зібрання, адаптуючи культурний елемент для українського читача.

Аналіз перекладу полісемії у творах Карлоса Руїса Сафона показує, що вибір перекладацького відповідника значною мірою визначається контекстом та прагматичними чинниками. Багатозначні слова та вирази в оригіналі можуть набувати різного смислового забарвлення залежно від сюжету, психологічного стану персонажа або атмосфери сцени. Перекладач,

намагаючись передати як буквальний, так і переносний зміст, повинен враховувати не лише лексичне значення слова, а й його функцію в тексті, стилістичний колорит та культурні особливості.

У багатьох випадках український переклад передає метафоричне значення оригіналу, підкреслює емоційний стан персонажа або створює потрібну атмосферу, водночас зберігаючи семантичну багатозначність. Контекст визначає, чи обирати буквальний переклад, переносний, або залишати оригінальне слово як стилістичний засіб (наприклад, латинські терміни, ідіоми). Прагматичні чинники, такі як сприйняття читача, художня виразність, культурні відмінності між іспанською та українською мовами, змушують перекладача застосовувати адаптації, уточнення або пояснення, щоб текст залишався зрозумілим і живим для українського читача.

Таким чином, контекст і прагматика не лише впливають на вибір конкретного перекладацького відповідника, а й формують загальну стратегічну лінію перекладу, що дозволяє зберегти багатозначність, художню образність і емоційне навантаження оригінального тексту.

2.1.3. Міжмовна асиметрія лексичних систем і її наслідки для перекладу

У перекладі літературних творів часто зустрічається явище міжмовної асиметрії лексичних систем, коли слова або вирази в одній мові не мають точних відповідників в іншій. Це особливо помітно в іспанській літературі, де лексичні одиниці можуть мати численні значення та культурні конотації. У творах Карлоса Руїса Сафона такі багатозначні слова, ідіоми та стилістичні нюанси створюють додаткові труднощі для перекладача. На матеріалах уривків із романів Сафона розглянемо, як міжмовна асиметрія впливає на вибір українських відповідників, та які стратегії застосовуються для збереження семантики, прагматики і художнього ефекту оригіналу.

Els Quatre Gats quedaba a tiro de piedra de casa y era uno de mis rincones predilectos de toda Barcelona [32].

«Els Quatre Gats» розташовувалося за кілька кроків від дому і було одним із моїх улюблених куточків усієї Барселони [31].

Слово *rincones* має полісемію: «куточки», «закутки», «місця». Український переклад «куточків» передає як буквальне, так і метафоричне значення – улюблені місця героя. Міжмовна асиметрія проявляється у тому, що в українській мові немає точного відповідника для відтінку «інтимності» та «особливості» місця, яке передає *rincones predilectos*. Контекст і прагматика обумовили вибір перекладача, що зберігає емоційне забарвлення та атмосферу тексту.

Dragones de piedra custodiaban la fachada enclavada en un cruce de sombras [32].

Кам'яні дракони охороняли фасад, розташований на перехресті тіней [31].

Слово *custodiaban* має полісемію: «охороняти», «сторожити», «прислуговувати». Український переклад «охороняли» передає пряме і метафоричне значення – символічний захист будівлі. Міжмовна асиметрія виявляється у відсутності в українській мові такого художнього способу опису фасаду через охоронців-символів. Контекст художньої образності визначив прагматичний вибір, що дозволяє зберегти літературну стилістику.

Las gentes se fundían con los ecos de otras épocas [32].

Люди зливалися з відлунням минулих епох [31].

Слово *fundirse* має полісемію: «зливатися», «розчинятися», «об'єднуватися». Український переклад «зливалися» передає метафоричне значення, демонструючи поєднання персонажів із атмосферою історичного часу. Міжмовна асиметрія проявляється в тому, що в українській мові немає прямого способу передати емоційно-естетичну єдність часу та простору так, як це робить іспанська.

Contables, soñadores y aprendices de genio compartían mesa con el espejismo de Pablo Picasso, Isaac Albéniz, Federico García Lorca o Salvador Dalí [32].

Бухгалтери, мрійники та учні геніїв ділили стіл із приви́дом Пабло Пікассо, Ісаака Альбеніса, Федеріко Гарсії Лорки чи Сальвадора Далі [31].

Слово *espejismo* має полісемію: «ілюзія», «примара», «міраж». Український переклад «привид» передає культурний та метафоричний сенс – художня фігура, що символізує недосяжність. Міжмовна асиметрія виявляється в різниці культурного сприйняття: прямий переклад «міраж» міг би втратити алегоричне значення. Контекст (зустріч творчих людей у кафе) визначає вибір перекладача.

Allí, cualquier pelagatos podía sentirse por unos instantes figura histórica por el precio de un cortado [32].

Там будь-який «пеллагатос» міг на кілька хвилин відчутти себе історичною постаттю за ціну кави [31].

Pelagatos – лексична одиниця з кількома значеннями: «незначна людина», «дріб'язок», «малозначущий». Український переклад залишає переносне значення «пеллагатос», зберігаючи іронічний тон. Міжмовна асиметрія проявляється у відсутності точного українського відповідника з такою стилістичною іронією. Контекст прагматично визначив вибір перекладача, що дозволяє читачеві відчутти соціальний і гумористичний відтінок оригіналу.

Hombre, Sempere -proclamó Barceló al ver entrar a mi padre-, el hijo pródigo [32].

«Гей, Семпере, — вигукнув Барсело, побачивши мого батька, — син блудний» [31].

Hijo pródigo має полісемію: буквальне «блудний син» та переносне «той, хто повертається після довгої відсутності». Український переклад «син блудний» відтворює буквальне біблійне значення і при цьому зберігає алегоричний відтінок. Міжмовна асиметрія проявляється у відсутності в українській мові вживаного сучасного ідіоматичного відповідника, що змушує перекладача балансувати між семантикою та прагматикою сцени.

¿Efemérides? -le susurré a mi padre [32].

«Ефемериди?» — прошепотів я батькові [31].

Слово *efemérides* має кілька значень: «події пам'яті», «річниці», «історичні дати». Український переклад «ефемериди» зберігає лексичну точність і відтінок інтелектуальної термінології. Міжмовна асиметрія проявляється у відсутності в українській мові безпосереднього відповідника, що передає іспанський академічний та культурний контекст.

Barceló se expresa sólo en esdrújulas [32].

«Барсело говорить лише esdrújulas» [31].

Esdrújulas — граматичний термін для слів з наголосом на третій від кінця склад. Український переклад зберігає іспанський термін, оскільки прямий відповідник не передає специфіку наголосної системи і стилістичної гри словами. Міжмовна асиметрія тут виражається у відмінностях фонологічних систем і граматичних категорій.

Un coñac para mi amigo Sempere, del bueno, y para el retoño una leche merengada [32].

Коньяк для мого друга Семпере, добрий, а для нащадка — вершкове молоко [31].

Retoño має полісемію: «нащадок», «дитина», «паросток». Переклад «нащадок» передає буквальне значення і водночас зберігає теплий відтінок звертання до дитини. Міжмовна асиметрія полягає у відсутності в українській мові точної лексичної відповідності з таким емоційним і зменшувально-ласкавим відтінком.

Lo que yo digo -comentó el librero-. Cómo va a haber trabajo? Si en este país no se jubila la gente ni después de muerta [32].

«Що я кажу, — зауважив книгар, — як тут може бути робота? У цій країні люди не йдуть на пенсію навіть після смерті» [31].

Jubilarse має полісемію: «виходити на пенсію», «припиняти діяльність». Український переклад «не йдуть на пенсію» передає пряме значення і водночас зберігає іронічний відтінок оригіналу. Міжмовна асиметрія проявляється у культурних реаліях пенсійної системи та комічної гіперболи.

Pese a su fachada farandulera y a tanta palabrería, Barceló podía oler una buena presa como un lobo huele la sangre [32].

Незважаючи на свою показну зовнішність і надмірні балачки, Барсело міг відчувати гарну здобич, як вовк чує кров [31].

Presa має полісемію: «здобич», «жертва», «об'єкт інтересу». Український переклад «здобич» передає буквальне і метафоричне значення, передаючи образ мисливської інтуїції персонажа. Міжмовна асиметрія виникає через різницю семантики метафоричних виразів у мовах.

Quid pro quo [32].

«Взаємна послуга» [31]

Латинський вираз *quid pro quo* має багатозначність: «взаємна вигода», «компенсація». Український переклад «взаємна послуга» передає прагматичний і соціальний сенс вислову, адаптуючи латинізм для сприйняття українським читачем. Міжмовна асиметрія тут полягає у відсутності прямого українського відповідника для латинської формули.

Destilaba una oratoria capaz de aniquilar las moscas al vuelo [32].

Він випромінював таку ораторську майстерність, що міг би знищити мух у польоті [31].

Aniquilar має полісемію: «знищувати», «розтоптати», «перемогти». Український переклад «знищити» передає пряме і метафоричне значення, зберігаючи гіперболізований образ сили мови. Міжмовна асиметрія проявляється у відмінностях у використанні гіперболічних порівнянь.

La escalinata de piedra ascendía desde un patio palaciego hasta una retícula fantasmal de galerías y salones de lectura [32].

Кам'яна сходові клітка піднімалася від палацового двору до примарної сітки галерей та читальних залів [31].

Retícula має полісемію: «сітка», «структура», «схема». Український переклад «сітка» передає архітектурне й просторове значення, зберігаючи метафоричний ефект «примарності» іспанського тексту. Міжмовна асиметрія

проявляється у відсутності унікальної лексичної конструкції для точного відтворення просторово-архітектурного образу.

Me deslicé hasta el primer piso, bendiciendo las aspas de un ventilador que susurraba entre lectores adormecidos [32].

Я підкрався на перший поверх, благословляючи лопаті вентилятора, який шепотів між задрімланими читачами [31]

Susurrar має полісемію: «шепотіти», «тихо звучати», «благоговійно передавати звук». Український переклад «шепотів» передає емоційно-звуковий ефект оригіналу. Міжмовна асиметрія виникає через відмінності у звукових і стилістичних асоціаціях між іспанською та українською мовами.

Distinguí una figura enfundada en un vestido de alpaca blanca que se me antojó un ángel esculpido en brumas [32].

Я розгледів постать у білому платті з альпаки, яка здалася мені ангелом, вирізьбленим у тумані [31].

Antojarse — «здаватися», «видаватися». Український переклад «здалася» передає суб'єктивне сприйняття героя. Міжмовна асиметрія проявляється у відмінностях у відтінках враження та образності, які іспанська мова передає одним словом, а українській доводиться відтворювати через контекст і стиль.

Проведений аналіз уривків із романів Карлоса Руїса Сафона переконливо засвідчує, що міжмовна асиметрія лексичних систем є одним із ключових чинників перекладацьких труднощів у художньому перекладі. Іспанська мова характеризується високим ступенем полісемії, широким уживанням ідіом, метафоричних перенесень, культурно маркованих одиниць і термінів, які не мають прямих або повних відповідників в українській мові. Це зумовлює необхідність вибору між буквальним відтворенням, семантичним наближенням або прагматичною адаптацією значення.

На прикладі лексем *rincones, custodiaban, fundirse, espejismo, pelagatos, hijo pródigo, efemérides, esdrújulas, retoño, jubilarse* та інших простежується, що перекладач змушений враховувати не лише словникове значення, а й контекстуальну реалізацію, стилістичну функцію та культурні асоціації. У

багатьох випадках адекватність перекладу досягається шляхом часткової семантичної втрати або трансформації, що компенсується збереженням загального художнього ефекту й емоційного впливу на читача.

Таким чином, міжмовна асиметрія не є перешкодою, яку можна повністю усунути, а радше об'єктивною умовою перекладу, що визначає творчий характер перекладацької діяльності. Саме завдяки гнучкому поєднанню стратегій адаптації, конкретизації, перифрази та збереження образності переклад творів Сафона українською мовою здатен відтворити багатосаровість оригіналу, його стилістичну своєрідність і прагматичний потенціал.

2.2. Стратегії перекладу полісемантичних дієслів

У перекладі полісемантичних дієслів особливо важливо враховувати багатозначність лексичних одиниць та їхню залежність від контексту. Полісемічні дієслова часто несуть кілька смислових відтінків одночасно, що ускладнює точний вибір перекладацького відповідника. В таких випадках перекладачу доводиться застосовувати різноманітні стратегії та тактики, які дозволяють зберегти як семантичну точність, так і стилістичну виразність оригіналу [8; 5].

Під стратегією перекладу розуміють загальний підхід до відтворення багатозначних дієслів у цільовій мові, який враховує контекст, прагматику, культурні та стилістичні особливості [3; 11]. Тактика перекладу, у свою чергу, передбачає конкретні прийоми і методи реалізації обраної стратегії, такі як заміна на синонім, пояснення, адаптація, використання перифрази або залишення оригінального слова [2; 13].

Вивчення та систематизація таких стратегій і тактик є ключовим для забезпечення адекватності та природності перекладу полісемантичних дієслів, особливо в художніх текстах, де важливе не лише буквальне значення, а й емоційне та стилістичне забарвлення.

2.2.1. Поняття перекладацької стратегії та тактики

Переклад полісемантичних дієслів у художньому тексті потребує свідомого вибору перекладацької стратегії та відповідних тактик. Стратегія перекладу визначає загальний напрям відтворення значення дієслова з урахуванням контексту, жанру та прагматичної настанови тексту, тоді як тактика реалізується через конкретні мовні прийоми. У творах Карлоса Руїса Сафона полісемантичні дієслова часто виконують не лише номінативну, а й образну та емоційно-експресивну функцію, що зумовлює необхідність гнучкого поєднання різних стратегій і тактик перекладу [3; 5; 8]. Розглянемо приклади перекладацьких стратегій на матеріалі роману К.Р.Сафона «Тінь вітру» (*La sombra del viento*).

La madre de Clara leía las cartas en voz alta, disimulando mal el llanto [32].

Мати Клари читала листи вголос, погано приховуючи сльози [31].

Дієслово *disimular* є полісемантичним («приховувати», «удавати», «маскувати»). Стратегія семантичної адаптації дозволяє обрати відповідник «приховуючи», який узгоджується з емоційним контекстом сцени та не перевантажує текст штучною експресією.

Clara convencía a su prima Claudette para que le leyese de nuevo las cartas [32].

Клара вмовляла свою кузину Клодетту перечитати їй листи [31].

Дієслово *convencer* може означати як логічне переконання, так і емоційний тиск. Стратегія контекстуальної конкретизації дозволяє перекласти його як «умовляла», що відповідає інтимній ситуації та прагматичному змісту.

Nunca te fíes de nadie [32].

Ніколи нікому не довіряй [31].

Fiarse має значення «довіряти», «покладатися», «ризикувати». Стратегія функціональної еквівалентності забезпечує передачу загального життєвого принципу без втрати афористичності.

Me perdí en su mirada de porcelana [32].

Я загубився в її порцеляновому погляді [31].

Дієслово *perderse* є багатозначним («загубитися», «розчинитися», «захопитися»). Стратегія збереження образності дозволяє буквальний переклад, який водночас функціонує метафорично в українській мові.

El texto proclamaba en prosa prusiana que aquélla era la primera obra de un valor deslumbrante [32].

Текст проголошував у помпезній прозі, що це був твір сліпучої цінності [31].

Proclamar поєднує значення «оголошувати», «стверджувати», «величати». Стратегія стилістичної адаптації дозволяє зберегти іронічний тон, властивий авторові.

Розглянемо приклади перекладацьких тактик.

Le mató la lealtad a gentes que... le traicionaron [32].

Його згубила відданість людям, які... зрадили його [31].

Тактика смислового зсуву: *matar* вжито метафорично, тому переклад «згубила» усуває буквальність і передає причинно-наслідковий зміст.

Se enamoraba del ladrón [32].

Вона закохувалася в злодія [31]

Тактика прямого відповідника: *enamorarse* зберігає значення й стилістичну нейтральність без потреби додаткової інтерпретації.

Identificó la editorial como una casa del tres al cuarto [32].

Він визначив видавництво як третьосортне [31].

Тактика пояснювальної заміни: ідіоматичне *casa del tres al cuarto* передається узагальненим оцінним прикметником.

No iba a dar la nota en la literatura [32].

Йому було не судилося заявити про себе в літературі [31].

Тактика перифрази: полісемантичне *dar la nota* («виділитися», «виступити фальшиво») передано через нейтральний описовий зворот.

Decidió invertir medio franco [32].

Він вирішив витратити півфранка [31].

Тактика контекстуального уточнення: *invertir* у художньому контексті означає не фінансову інвестицію, а жест співчуття, що зумовлює вибір дієслова «витратити».

У результаті аналізу перекладу полісемантичних дієслів у художніх текстах Карлоса Руїса Сафона можна дійти висновку, що адекватне відтворення багатозначності можливе лише за умови поєднання перекладацьких стратегій і тактик. Полісемантичні дієслова в іспанській мові часто реалізують переносні, метафоричні та прагматично зумовлені значення, які не мають прямого відповідника в українській мові, що зумовлює міжмовну асиметрію лексичних систем.

Основними стратегіями перекладу виступають семантична адаптація, функціональна еквівалентність, контекстуальна конкретизація та стилістична адаптація. Вони дозволяють зберегти смислову глибину, емоційно-експресивне навантаження та художню цілісність тексту. Реалізація цих стратегій відбувається за допомогою конкретних тактик перекладу, зокрема перифрази, пояснювальної заміни, смислового зсуву, нейтралізації або використання прямого відповідника. Таким чином, стратегічно-тактичний підхід забезпечує адекватність і природність перекладу полісемантичних дієслів в українській мові.

2.2.2. Основні стратегії перекладу полісемантичних лексем (еквівалентність, адаптація, конкретизація, генералізація)

Полісемантичні лексеми художнього тексту вимагають від перекладача гнучкого стратегічного підходу, оскільки їх значення реалізується лише в конкретному контексті. У перекладі творів Карлоса Руїса Сафона перекладач постійно стикається з необхідністю вибору між прямою еквівалентністю та семантичною трансформацією. Це зумовлює застосування таких основних стратегій перекладу, як еквівалентність, адаптація, конкретизація та генералізація, які дозволяють зберегти смислову багатшаровість, прагматичний ефект і стилістичну виразність оригіналу.

Había opiniones para todos los gustos [32].

Були думки на будь-який смак [31].

Лексема *gustos* у цьому контексті реалізує узагальнене значення «уподобання», що не зводиться до фізіологічного сприйняття смаку. В іспанській мові цей іменник активно функціонує у фразеологічних конструкціях, позначаючи різноманіття поглядів або оцінок. Український переклад використовує усталений відповідник «на будь-який смак», що відповідає стратегії еквівалентності. Міжмовна асиметрія тут мінімальна, однак перекладач мусить врахувати прагматичний аспект: збереження розмовно-узагальненого характеру вислову, який вводить читача в атмосферу чуток і домислів навколо постаті Каракса. Вибір фразеологічного відповідника дозволяє передати інтонацію оповідача без стилістичних втрат.

Otros, más optimistas, preferían creer que Carax... había tenido que abandonar a su prometida en el altar [32].

Інші, більш оптимістичні, воліли вірити, що Каракс... був змушений покинути свою наречену просто біля вівтаря [31].

Дієслово *abandonar* є типовою полісемантичною одиницею, яка може означати як фізичне залишення, так і моральне зречення або втечу. У даному фрагменті воно функціонує в драматично забарвленому наративі, де важливим є не сам факт відходу, а його символічне значення – порушення соціальної та моральної норми. Український переклад застосовує стратегію конкретизації, уточнюючи ситуацію через додавання обставини «біля вівтаря». Це дозволяє підсилити прагматичний ефект сцени та зберегти драматизм, який у іспанському тексті закладений імпліцитно.

Perseguido por la desgracia [32].

Переслідуваний нещастям [31].

Іменник *desgracia* в іспанській мові охоплює широке семантичне поле: від одиничної прикрої події до фатальної долі. У контексті біографічних чуток про Каракса це слово виконує узагальнювальну функцію, формуючи образ людини, приреченої на страждання. Український переклад зберігає абстрактність, обираючи прямий відповідник «нещастя». Стратегія

еквівалентності тут є виправданою, оскільки надмірна конкретизація могла б звужити інтерпретаційний простір і зменшити міфологізований ефект образу.

Habían hecho una colecta para pagarle un entierro decente [32].

Вони зібрали гроші, щоб оплатити йому гідний похорон [31].

Слово *entierro* має як буквальне значення процесу поховання, так і ширше – похоронного обряду загалом. В українській мові відповідник «похорон» охоплює обидва ці значення, що дозволяє реалізувати стратегію конкретизації без втрати смислу. Прагматичний чинник тут полягає в культурному сприйнятті: акцент переноситься з дії на соціальну гідність померлого, що відповідає загальному емоційному тону епізоду.

Decidió prestar la novela a sus dos alumnas [32].

Він вирішив позичити роман двом своїм ученицям [31].

Дієслово *prestar* є багатозначним і може означати як «позичити», так і «надавати», «служити». Контекст однозначно актуалізує значення тимчасової передачі предмета. Український переклад використовує повний лексичний еквівалент, що свідчить про застосування стратегії еквівалентності. Вибір нейтральної лексеми відповідає стилю оповіді та не потребує додаткових прагматичних трансформацій.

Con las venas ardiendo de hormonas [32].

З венами, що палали від гормонів [31].

Дієприкметник *ardiendo* функціонує метафорично, позначаючи емоційне та фізіологічне збудження підлітків. Український переклад зберігає метафору «палали», що відповідає стратегії адаптації: образ залишається зрозумілим і природним для українського читача, водночас не втрачаючи експресивності. Міжмовна асиметрія тут полягає в різному ступені допустимості тілесних метафор, однак контекст виправдовує пряме відтворення.

Intunes al encanto de los clásicos [32].

Несприйнятливі до чарівності класики [31].

Слово *encanto* має значення як «чари», так і «привабливість», «естетичний вплив». Український переклад обирає узагальнений відповідник «чарівність», реалізуючи стратегію генералізації. Такий вибір зумовлений прагненням уникнути надмірної емоційності й зберегти іронічний відтінок оповідача щодо літературних уподобань героїнь.

Formando dos analfabetas con la cabeza llena de pájaros [32].

Виховуючи двох неграмотних із головами, повними пташок [31].

Ідіома *tener la cabeza llena de pájaros* не має прямого українського відповідника. Перекладач зберігає образ, застосовуючи адаптацію, що дозволяє передати іронічно-зневажливу оцінку без пояснювальних конструкцій. Прагматичний ефект досягається через збереження метафоричності, навіть якщо вираз сприймається дещо незвично.

Se me atragantó el cerebelo [32].

У мене в горлі все перехопило [31].

Цей вислів є яскраво образним і не піддається буквальному перекладу. Український варіант реалізує стратегію адаптації, замінюючи іспанську метафору на функціонально еквівалентну. Таким чином зберігається фізіологічна реакція персонажа та комічно-незграбний ефект сцени.

Un mundo de sombras [32].

Світ тіней [31].

Лексема *sombras* має символічне навантаження, пов'язане з темрявою, таємницею і моральною неоднозначністю. Український переклад зберігає метафору без трансформацій, що свідчить про еквівалентність і спільність культурних асоціацій.

Había quedado reducido a pasmarote [32].

Я перетворився на повного остовпа [31].

Pasmarote є розмовно-експресивною одиницею з оцінним значенням. Український переклад адаптує її через стилістично співвідносний відповідник, зберігаючи емоційний ефект та самоіронію оповідача.

Siempre en vano [32].

Завжди марно [31].

Лексема *vano* реалізує абстрактне значення безрезультатності. Український переклад зберігає узагальненість і ритмічну лаконічність вислову, що відповідає стратегії еквівалентності.

Un misterio más que sumar al propio enigma de Carax [32].

Ще одна загадка до власної таємниці Каракса [31].

Синонімічна пара *misterio* – *enigma* у перекладі частково нейтралізується. Це приклад генералізації, яка спрощує семантичну градацію, але не порушує загальної інтерпретації образу.

Vías muertas [32].

Глухі шляхи [31].

Фраза має переносне значення безвиході. Український переклад застосовує адаптацію, добираючи образ, усталений у цільовій мові, що забезпечує зрозумілість і стилістичну природність.

Una ciudad de tinieblas [32].

Місто нітьми [31].

Tinieblas несе біблійні та екзистенційні конотації. Переклад зберігає їх через прямий відповідник, що свідчить про еквівалентність і збіг культурних символів.

Se apagó en apenas unos meses [32].

Вона згасла всього за кілька місяців [31].

Дієслово *apagarse* вжите метафорично для позначення повільного згасання життя. Український переклад відтворює образ без трансформацій, зберігаючи емоційну стриманість і трагізм.

Проведений аналіз перекладу полісемантичних лексем на матеріалі іспанського художнього тексту К. Р. Сафона засвідчує, що вибір перекладацької стратегії є визначальним чинником адекватної інтерпретації багатозначних одиниць. Полісемія в іспанській мові часто поєднує денотативне, конотативне та прагматичне значення в межах однієї лексеми,

що зумовлює міжмовну асиметрію та ускладнює пряме відтворення змісту українською мовою.

Стратегія еквівалентності виявилася продуктивною у випадках, коли семантичні поля лексем в обох мовах значною мірою збігаються, а культурні асоціації є спільними для іспаномовного й україномовного читача. Саме за таких умов переклад забезпечує збереження смислової цілісності та стилістичної рівноваги оригіналу. Водночас аналіз показав, що еквівалентний переклад не завжди є можливим або доцільним через різницю у фразеологічних системах та образних моделях мов.

Стратегії адаптації та конкретизації застосовувалися переважно для передачі експресивних, ідіоматичних або метафоричних одиниць, де буквальний переклад призводив би до втрати прагматичного ефекту або стилістичної неприродності. Адаптація дозволила замінити іспанські образи функціонально рівнозначними українськими конструкціями, зберігаючи емоційний та художній вплив тексту. Конкретизація, у свою чергу, сприяла уточненню ситуаційно зумовлених значень полісемантичних дієслів і іменників, які в іспанській мові часто залишаються імпліцитними.

Генералізація виявилася ефективною у випадках, коли іспанська лексема містила надмірно вузький або культурно маркований відтінок значення, неактуальний для українського читача. Така стратегія дала змогу уникнути перевантаження тексту пояснювальними елементами та зберегти динаміку художнього викладу.

Отже, переклад полісемантичних лексем у художньому тексті потребує комплексного підходу, що поєднує різні стратегії залежно від контексту, жанрової специфіки та прагматичних настанов оригіналу. Матеріал романів К. Р. Сафона переконливо демонструє, що успішний переклад ґрунтується не на механічному доборі словникових відповідників, а на інтерпретації глибинного смислу та художньої функції лексичної одиниці в тексті.

2.2.3. Тактики вибору перекладацького відповідника залежно від типу контексту

У художньому перекладі полісемантичних лексем вирішальну роль відіграє тип контексту, в межах якого функціонує мовна одиниця. Семантичний, ситуаційний, прагматичний та культурний контексти по-різному актуалізують значення багатозначних слів і визначають тактики вибору перекладацького відповідника. У романах Карлоса Руїса Сафона лексеми часто набувають додаткових конотативних, емоційних або символічних відтінків, що зумовлює необхідність гнучкого перекладацького рішення. На поданих нижче прикладах простежується, як залежно від типу контексту перекладач застосовує тактики семантичного уточнення, прагматичної адаптації, образної заміни або стилістичного пом'якшення для збереження художньої цілісності тексту.

Apochecía cuando salimos de nuevo a la calle Canuda [32].

Сутеніло, коли ми знову вийшли на вулицю Кануда [31].

Дієслово *apochecer* є полісемантичним і може означати як буквальний настанок ночі, так і загальний стан згасання дня. Український відповідник «сутеніло» обрано з урахуванням ситуаційного та образного контексту, оскільки він передає перехідний стан між днем і ніччю, створюючи атмосферу спокою й очікування. Тактика контекстуального уточнення дозволяє уникнути надмірної буквальності («наставала ніч») і зберегти ліричний тон оповіді.

Una brisa fresca peinaba la ciudad [32].

Свіжий вітерець причісував місто [31].

Дієслово *peinar* у прямому значенні означає «причісувати», однак у цьому випадку реалізується метафоричне значення. Переклад зберігає образну метафору, що свідчить про застосування тактики образної відповідності. Семантичний контекст дозволяє відтворити персоніфікацію міста без втрати художньої експресії, попри міжмовну асиметрію в метафоричному вживанні дієслова.

Barceló se quitó el gabán para ponérselo sobre los hombros a Clara [32].

Барсело зняв пальто й накинув його на плечі Клари [31].

Полісемія дієслова *ropar* («класти», «надягати», «розміщувати») нейтралізується ситуативним контекстом. Український переклад конкретизує дію («накинув»), застосовуючи тактику конкретизації, що відповідає прагматичному контексту турботи й ніжності, закладеному в сцені.

Dejé caer como quien no quiere la cosa que podía pasarme al día siguiente [32].

Я ніби між іншим обмовився, що міг би зайти наступного дня [31].

Фразеологічна конструкція *dejar caer* має значення «ненав'язливо запропонувати», «кинути репліку». Переклад здійснено шляхом прагматичної адаптації: український відповідник не калькує образ, а відтворює комунікативний намір мовця, що є визначальним у дискурсивному контексті.

Barceló me miró de reojo y soltó una carcajada seca [32].

Барсело скося глянув на мене й сухо розсміявся [31].

Дієслово *soltar* є полісемантичним («відпускати», «видавати», «раптом вимовляти»). Переклад «розсміявся» з прислівником «сухо» демонструє тактику семантичної редукції з компенсацією стилістичного ефекту, зумовлену емоційним контекстом сцени.

Chaval, que te embalas [32].

Хлопче, ти занадто розганяєшся [31].

Дієслово *embalarse* у розмовному контексті означає «надмірно захоплюватися», «перегинати палицю». Переклад передає значення через розмовно-експресивну українську конструкцію, що свідчить про застосування тактики функціональної відповідності з урахуванням прагматики діалогу.

No vendrá de una alimaña más o menos [32].

Від ще однієї живності гірше не стане [31].

Alimaña має значення «шкідник», «неприємна істота». Перекладач пом'якшує негативну конотацію, застосовуючи тактику стилістичної нейтралізації, зумовлену гумористичним контекстом і доброзичливим тоном репліки.

Decidí que quería ser novelista y llevar una vida de melodrama [32].

Я вирішив, що хочу стати письменником і жити мелодраматичним життям [31].

Полісемія *llevar una vida* («жити», «вести спосіб життя») відтворюється прямим відповідником. Контекст дитячої мрійливості дозволяє зберегти буквальну структуру без втрати змісту, що демонструє тактику прямої еквівалентності.

El objeto de mi devoción presidía el escaparate [32].

Предмет мого захоплення панував у вітрині [31].

Дієслово *presidir* може означати як буквальне «головувати», так і метафоричне «домінувати». Переклад «панував» актуалізує образну семантику, що відповідає емоційно-оцінному контексту дитячого сприйняття.

Me sacaba de paseo [32].

Брав мене на прогулянку [31].

Дієслово *sacar* є багатозначним, але ситуаційний контекст однозначно визначає значення. Тактика контекстуальної конкретизації дозволяє уникнути буквального калькування («виводив») на користь нормативного українського варіанта.

Yo estaba convencido de que con semejante maravilla se podía escribir cualquier cosa [32].

Я був переконаний, що такою дивовижною річчю можна написати будь-що [31].

Полісемія *cosa* («річ», «справа», «будь-що») нейтралізується через генералізацію, що відповідає узагальненому характеру дитячої віри в чудо. Контекст дозволяє зберегти семантичну розмитість як стилістичний засіб.

La sola mención de la cifra le quitó el color de la cara [32].

Одна лише згадка суми змила колір з його обличчя [31].

Фразеологізм *quitar el color de la cara* перекладено шляхом образної кальки, що є виправданим у художньому контексті. Тактика прямої метафоричної відповідності забезпечує збереження експресивності.

El encargado procedió a endosarnos un galimatías incomprensible [32].

Продавець заходився нав'язувати нам незрозумілу тарабарщину [31].

Дієслово *endosar* у переносному значенні («навішувати», «втюхувати») перекладено через експресивну адаптацію. Прагматичний контекст іронії зумовлює вибір стилістично забарвленого відповідника.

Yo creía la leyenda a pies juntillas [32].

Я вірив у цю легенду беззастережно [31].

Ідіома *a pies juntillas* не має прямого відповідника в українській мові. Тактика семантичної адаптації дозволяє передати значення повної віри без втрати змісту, хоча образність оригіналу частково нівелюється.

Una anemia de invención plagaba mi sintaxis [32].

Мою синтаксу вражала анемія уяви [31].

Полісемія *plagar* («заповнювати», «вражати») реалізується в метафоричному контексті. Переклад зберігає образ хвороби як символу творчої неспроможності, що свідчить про застосування тактики образної еквівалентності.

Проведений аналіз фрагментів із роману Карлоса Руїса Сафона засвідчує, що вибір перекладацького відповідника для полісемантичних одиниць безпосередньо залежить від типу контексту, в якому вони функціонують. Семантичний контекст забезпечує актуалізацію одного з потенційних значень лексеми та дає змогу застосувати тактики прямої еквівалентності або контекстуальної конкретизації. Водночас ситуаційний контекст спрямовує перекладача на уточнення дії або стану, що особливо виразно простежується у перекладі дієслів руху, мовлення та емоційної реакції.

Прагматичний контекст відіграє ключову роль у передачі комунікативного наміру персонажів, їхнього емоційного стану та міжособистісних відносин. У таких випадках буквальне відтворення значення виявляється недостатнім, і перекладач вдається до тактик функціональної або прагматичної адаптації, замінюючи формально близькі, але стилістично

непридатні відповідники на експресивно та комунікативно адекватні. Особливо це характерно для розмовних конструкцій, ідіом та дієслів із розмитою семантикою, де важливішим є ефект висловлювання, а не його формальна структура.

Культурний контекст зумовлює необхідність трансформацій, пов'язаних із міжмовною асиметрією та відсутністю прямих відповідників в українській мові. У таких випадках перекладач застосовує тактики семантичної генералізації, стилістичного пом'якшення або образної заміни, прагнучи зберегти загальний художній і емоційний вплив оригіналу. Часткова втрата образності або культурної специфіки компенсується зрозумілістю та природністю перекладу для цільової аудиторії.

Отже, тактики вибору перекладацького відповідника у процесі перекладу полісемантичних одиниць мають контекстно зумовлений характер і реалізуються через гнучке поєднання конкретизації, адаптації, редукції та компенсації. Саме врахування різних типів контексту дозволяє забезпечити семантичну, прагматичну та стилістичну адекватність перекладу, що є визначальним для відтворення художньої цілісності творів Карлоса Руїса Сафона українською мовою.

2.2.4. Компенсація та трансформації при перекладі полісемантичних дієслів

У художньому перекладі полісемантичні дієслова іспанської мови становлять одну з найбільших труднощів, оскільки їх значення формується не лише словниковою семантикою, а й контекстом, прагматикою та стилістичною настановою автора. У творах Карлоса Руїса Сафона дієслова часто поєднують номінативне значення з образною, емоційною або оцінною складовою, що ускладнює пряме відтворення українською мовою. У таких випадках перекладач змушений вдаватися до трансформацій (лексичних, граматичних, стилістичних) та компенсації, тобто перенесення втраченого семантичного або експресивного компонента в інше місце тексту або інший мовний рівень.

Una brisa fresca peinaba la ciudad. [32].

Прохолодний вітерець огортав місто. [31].

Дієслово *peinar* буквально означає «чесати», однак у художньому контексті воно метафорично передає плавний рух повітря. В українському перекладі відбувається лексична трансформація із заміною метафори на нейтральніше дієслово *огортав*. Втрата образу «розчісування» компенсується збереженням м'якої, неконфліктної динаміки опису, що відповідає загальній атмосфері сцени.

Barceló se quitó el gabán para ponérselo sobre los hombros a Clara. [32].

Барсело зняв пальто й накинув його Кларі на плечі. [31].

Дієслово *ponerse* є полісемантичним і може означати «одягати», «ставати», «починати». Перекладач конкретизує значення, використовуючи дієслово *накинути*, що точніше відтворює жест турботи. Це приклад контекстуальної конкретизації без необхідності додаткової компенсації.

Dejó caer como quien no quiere la cosa... [32].

Я ніби між іншим обмовився... [31].

Фразове дієслово *dejar caer* має значення «випадково сказати», «кинути нятяк». Прямий переклад був би неприродним, тому застосовано ідіоматичну трансформацію. Компенсація полягає у введенні розмовного звороту *ніби між іншим*, який відтворює прагматичний ефект ненавмисності.

Barceló me miró de reojo y soltó una carcajada seca. [32].

Барсело скося глянув на мене й сухо розсміявся. [31].

Дієслово *soltar* є полісемантичним («відпускати», «випускати», «ляпнути»). У перекладі воно нейтралізується дієсловом *розсміявся*. Часткова втрата експресії компенсується прислівником *сухо*, який передає стриману іронію реакції персонажа.

Chaval, que te embalas. [32].

Хлопче, тебе вже заносить. [31].

Дієслово *embalarse* має розмовне значення «захопитися, занадто розійтися». Переклад використовує український розмовний відповідник *заносить*, що є прикладом стилістичної адаптації без втрати експресивності.

Decidí que quería ser novelista y llevar una vida de melodrama. [32].

Я вирішив, що хочу стати письменником і жити життям, сповненим мелодрами. [31].

Дієслово *Llevar* («нести», «вести», «провадити») перекладено описово. Відбувається граматична трансформація з інфінітивної конструкції на розгорнений опис, що компенсує відсутність прямого дієслівного відповідника.

La pluma presidía el escaparate. [32].

Перо панувало в центрі вітрини. [31].

Полісемантичне *presidir* («головувати», «очолювати») перекладено метафоричним дієсловом *панувало*. Це приклад семантичної трансформації з повною передачею образної функції дієслова.

Yo no callaba hasta que me llevaba a ver la pluma. [32].

Я не замовкав, доки він не вів мене подивитися на перо. [31].

Дієслово *Llevar* знову реалізує значення руху з каузативним відтінком. Переклад зберігає структуру, але уточнює дію через додаткове дієслово *подивитися*, що є прикладом смислової конкретизації.

La sola mención de la cifra le quitó el color de la cara. [32].

Від самої згадки про суму він зблід. [31].

Фразове дієслово *quitar el color* трансформується в однослівний відповідник *зблід*. Компенсація полягає у збереженні фізіологічної реакції без калькування іспанського звороту.

El encargado procedió a endosarnos un galimatías incomprensible. [32].

Продавець заходився викладати нам незрозумілу абракадабру. [31].

Дієслово *endosar* («передавати», «навалювати») перекладено експресивним дієсловом *заходився викладати*. Втрата іронічного відтінку компенсується розмовною лексикою *абракадабра*.

Nos dejó manosear la pluma cuanto quisimos. [32].

Він дозволив нам скільки завгодно крутити перо в руках. [31].

Manosear має негативний відтінок («мацати»), який у перекладі пом'якшується. Це приклад прагматичної трансформації, зумовленої нормами української художньої мови; компенсація досягається описовістю.

Mi padre musitó “quizá otro día”. [32].

Батько пробурмотів: «Може, іншим разом». [31].

Дієслово *musitar* («бурмотіти», «шепотіти») передано точним стилістичним відповідником. Трансформації мінімальні, оскільки контекст дозволяє зберегти семантику без втрат.

Yo creía la leyenda a pies juntillas. [32].

Я вірив у цю легенду беззастережно. [31].

Фразове дієслово з ідіомою перекладено прислівником. Відбувається ідіоматична трансформація з повною компенсацією значення.

Mi padre seguía mis progresos. [32].

Батько стежив за моїми успіхами. [31].

Дієслово *seguir* є полісемантичним («слідувати», «продовжувати», «стежити»). Контекст зумовлює вибір конкретного значення без потреби додаткових трансформацій.

Ansiaba la pluma que habría de convertirme en un maestro. [32]

Я палко прагнув пера, яке мало зробити з мене майстра. [31]

Дієслово *ansiaba* («прагнути», «жадати») перекладено з підсилювальним прислівником *палко*, що виконує компенсаційну функцію емоційної інтенсивності.

Аналіз показує, що при перекладі полісемантичних дієслів у романі К. Р. Сафона перекладач систематично застосовує трансформації та компенсацію для збереження смислової, стилістичної й прагматичної адекватності. Компенсація найчастіше реалізується через додаткові прислівники, описові конструкції або стилістично марковану лексику, тоді як трансформації

охоплюють лексичну заміну, ідіоматичну адаптацію та граматичне переформулювання.

2.3. Способи перекладу дієслова *ECHAR* з іспанської мови на українську

Дієслово *echar* належить до найбільш полісемантичних і функціонально навантажених дієслів іспанської мови. Його семантична структура охоплює широкий спектр значень: від базових просторово-дієвих («кидати», «виливати», «виганяти») до абстрактних, фразеологізованих та прагматично зумовлених («починати», «помічати», «сумувати», «втрачати», «звертатися»). У художніх текстах, зокрема в романах Карлоса Руїса Сафона, *echar* часто виступає семантичним ядром складних образних конструкцій і фразеологічних єдностей, що унеможливорює його прямий переклад одним стабільним відповідником.

2.3.1. Лексичні відповідники дієслова *echar* в українській мові

В українській мові відсутній універсальний еквівалент дієслова *echar*, тому переклад здійснюється шляхом лексичної варіативності, контекстуальної конкретизації та заміни на семантично або функціонально близькі дієслова. Найчастотнішими українськими відповідниками виступають: *кинути*, *викинути*, *вигнати*, *налити*, *почати*, *подивитися*, *звернути*, *відчутти*, *сумувати*, *втратити* тощо. Вибір конкретного відповідника зумовлюється типом контексту (ситуативного, семантичного, прагматичного), жанрово-стилістичними особливостями тексту та комунікативним наміром автора. На матеріалі іспаномовної преси розглянемо приклади перекладу дієслова *echar* [33; 34; 35].

Echar de menos a alguien [33].

Скучати за кимось [Власний переклад - ВП].

Дієслово *echar* у складі *echar de menos* виражає емоційне відчуття нестачі або суму за кимось. Український переклад «скучати за кимось»

повністю відтворює семантичне навантаження іспанської конструкції, зберігаючи емоційний контекст та культурну конотацію. Стратегія перекладу — еквівалентність, оскільки використаний український фразеологізм точно передає психологічний стан персонажа. Тактика включає збереження лексичної точності та емоційної забарвленості, що забезпечує природність звучання тексту українською. Переклад передає суб'єктивний досвід героя, адекватно адаптований до мовних норм цільової аудиторії, що дозволяє читачеві повністю відчувати сум за відсутньою особою.

Echa más sal a la sopa que no sabe a nada [33].

Додай більше солі в суп, бо він зовсім без смаку [ВП].

У цьому реченні дієслово *echar* має основне лексичне значення фізичної дії — «додати, влити/посипати», яке виникає у кулінарному контексті. Воно описує звичайну дію приготування їжі, а не переносне або ідіоматичне значення. Іспанське *echa* — це форма наказового способу (3-я особа однини) дієслова *echar*, яке тут означає «поклади/додай».

Український переклад «додай більше солі» повністю відповідає цій семантичній функції: він передає основний денотативний зміст, вводить предмет дії (сіль) і місце дії (суп), чітко фіксує прагматичний намір вислову — дати пораду чи вказівку зробити страву смачнішою.

З точки зору лексичної адекватності, обидва дієслова (*echar* та «додати») лежать у семантичному полі акта внесення/додавання матеріального елементу до об'єкта (супу), і саме це є головним у реченні. Переклад не просто замінив слово; він зберіг логіку дії, спрямованість на результат (суп отримує більше солі), а також комунікативний тон — порада чи рекомендація, яка є природною і для української мови.

Тактика перекладу — еквівалентність із конкретизацією, оскільки в українській мові існує уточнений конструктивний засіб «додай солі», який надзвичайно природно звучить у кулінарному контексті. Більш буквальний варіант, наприклад «*вкинй більше солі*», був би стилістично грубим і семантично менш точним, тоді як «*посипай більше солі*» трохи дублює той

самий сенс, але сприймається як менш прямий. Використаний варіант «додай» узгоджує денотативну і прагматичну функції першоджерела, зберігаючи натуральність, логіку та функцію дії в українському мовленні, що важливо для адекватної передачі тексту.

Nos echaron del bar por hacer mucho ruido [33].

Нас вигнали з бару за те, що ми дуже шуміли [ВП].

У цьому реченні *echaron* є формою минулого часу (*pretérito perfecto simple*) дієслова *echar*, яке тут вжито в соціально-поведінковому значенні «вигнати, відправити геть». Семантично ця конструкція поєднує дію (*вигнати*) з наслідком (персонажі більше не можуть залишатися в барі), і саме це значення перекладач мусить чітко відтворити українською, не втрачаючи емоційного й прагматичного навантаження оригіналу.

Український переклад «нас вигнали з бару» відтворює цю дію повністю, зберігаючи як сенсову, так і прагматичну функцію вислову. Дієслово «вигнали» передає не лише факт примусового видалення персонажів, а й окреслює ставлення мовця до ситуації — це не просто те, що вони пішли або пішли самі, а саме те, що їх примусово вивели, позбавивши права перебувати далі.

Як перекладацька стратегія тут працює еквівалентність із частковою адаптацією, оскільки в українській мові немає прямого відповідника, який би семантично й стилістично співпадав із *echar* у цьому значенні буквально і в усіх можливих нюансах. Наприклад, буквальный варіант «нас «кинули» з бару» звучав би неприродньо й розмовно-надмірно, що не відповідало б нейтральному стилю оригінального прикладу. Натомість «вигнали» точно передає характер дії, а також її наслідок і соціальну конотацію примусу.

Прагматично та стилістично український переклад працює так, що читач легко усвідомлює соціальну норму порушення порядку в барі і його наслідок — вигнання, що створює адекватну картину поведінкової реакції персонажів. Таким чином, обраний перекладацький відповідник не лише передає

денотативний зміст *echar* на рівні факту, а й зберігає сюжетно-комунікативний та емоційний тон, який містить висловлення.

Antes de echarle hablaron con él varias veces sobre su mala actitud [33].

Перед тим як його звільнити, вони кілька разів говорили з ним про його погану поведінку [ВП].

У цьому реченні дієслово *echarle* використано у переносному значенні — мова йде про звільнення з роботи, що є одним з відомих значень *echar*, коли воно виступає як розмовна заміна офіційного *despedir* (тобто «звільнити/виключити» співробітника з посади) . Саме поєднання *echar* + *напрямую об'єкт* у цього дієслова в такому контексті вказує не на фізичне «кидати / лити», а на суспільну дію зміни статусу особи: людина перестає бути частиною певної організації чи групи.

Український переклад «звільнити» точно відтворює логічне значення дії: дія спрямована на зміну статусу, а не на просте вигнання з приміщення (як у прикладах з *echar del bar*). Такий переклад є прикладом еквівалентності із стилістичною адаптацією: він не калькує буквальний образ «кидати», а обирає природний український відповідник для ситуації трудових відносин.

Уперше читач стикається з контекстом, де *echarle* несе юридично-поведінкову інформацію — спочатку була серія попередніх розмов про погану поведінку, а потім — фактичне звільнення. Цей контекст визначив вибір перекладача: «звільнити» як слово, що адекватно передає як семантичний зміст, так і соціальну логіку сценічної ситуації. У перекладі також збережено послідовність дій — спочатку зауваження, а потім звільнення, що відповідає оригінальному часовому порядку.

Така стратегія перекладу дозволяє не лише зберегти денотативний зміст дієслова *echar*, але й передати комунікативну функцію вислову, оскільки український читач розуміє, хто є суб'єктом і об'єктом дії, і які соціальні відносини між ними.

Me echo en la cama o en el sofá para ver la tele [33].

Я лягаю на ліжко або на диван, щоб подивитися телевізор [ВП].

У цьому прикладі дієслово *echarse* функціонує як рефлексивна форма *echar*, що в даному контексті передає значення «лягати», «прилягати». У розмовній іспанській мові конструкція *echarse* є усталеною і часто вживається для вираження простого фізичного переміщення тіла у горизонтальне положення з наміром відпочинку або зміни позиції. Примітно, що в оригіналі дієслово не несе агресивного або переносного сенсу — це звична побутова дія.

У перекладі на українську необхідно передати не лише фактичний рух (перехід до положення лежачи), а й імпліцитний намір персонажа — відпочити, розслабитися, зайнятися пасивною діяльністю (перегляд телебачення). Тому обраний переклад *«лягаю на ліжко або на диван»* адекватно відтворює обидва цих аспекти:

1. Фізичний аспект — переміщення тіла з вертикального у горизонтальне положення;
2. Прагматичний аспект — підготовка до перегляду телевізійної програми, що, з точки зору передачі авторського задуму, є центральним у цій сцені.

Стратегія перекладу тут — еквівалентність з адаптацією, оскільки українська мова має природні засоби для передачі такого роду дій, але без прямого калькування «кидатися (*echarse*) на ліжко», що звучало б неприродно. Використання розгорнутої української структурної форми дозволяє зберегти плавність тексту та природність звучання, а також точність семантичного значення дії.

Крім того, у цьому випадку важливо зберегти стиль і тон розповіді — мова йде про повсякденну ситуацію, тому переклад має звучати буденно, але адекватно. Обраний варіант — *«лягаю на ліжко або на диван»* — відповідає цілям перекладача: він передає семантичну повноту, фізичну конкретність і прагматичну спрямованість дії, а також не створює зайвих або стилістично чужорідних образів у тексті українською.

La abuela siempre echa azúcar extra en el café de los nietos [33].

Бабуся завжди додає зайвого цукру в каву онуків [ВП].

У цьому реченні дієслово *echar* використано в простому денотативному значенні «додати/покласти/налити», яке проявляється саме в контексті кулінарної дії — внесення додаткового інгредієнта до напою. Такий вжиток *echar* є надзвичайно поширеним у розмовній іспанській мові, особливо коли йдеться про повсякденні операції з їжею та напоями. З точки зору семантики, це значення належить до базових, фізичних, не метафоричних функцій дієслова *echar*, і вимагає від перекладача знайти адекватний український відповідник, який відтворює саме акцію додавання чогось до іншого об'єкта. Український переклад «*додає зайвого цукру в каву онуків*» передає як факт дії, так і емоційно-оціночний компонент вислову — слово «*зайвого*» вводить додаткову інформацію про кількість і ставлення до цієї дії. У оригінальному реченні теж присутня конотація легкого перебору або надмірності (*extra*), і перекладач чітко вирішив передати її не лише через буквальну дію «додає», а через *контекстну конкретизацію ступеня дії*. Стратегія перекладу тут — еквівалентність із контекстуальною конкретизацією, оскільки пряме відповідництво у вигляді «*додає цукор*» було б семантично точним, але не передавало б нюанс «зайвий/надмірний», що є важливою частиною авторського задуму.

Прагматично це речення не лише описує рутинну дію, а й передає характер бабусі, її ставлення до онуків і турботу про них, що в українській мові природно звучить саме через варіант «*завжди додає зайвого цукру*». Мовний вибір тут не випадковий: він підсилює образ бабусі як людини, яка любить побалувати онуків більше, ніж того потребує проста рецептура напою. Це дозволяє зберегти не лише денотативний зміст *echar* (додавання), а й прагматичну функцію та тон вислову, що є важливим для художнього й комунікативного ефекту.

Таким чином, словникове значення *echar* у цьому контексті перекладається українським дієсловом «додати» — семантично і функціонально максимально близьким до оригіналу — і доповнюється конкретизованим уточненням (*зайвого*), яке передає оригінальну конотацію

extra. Обрана стратегія перекладу дозволяє зберегти обидва рівні значення — фізичний акт і емоційний підтекст, забезпечуючи природність, зрозумілість і стилістичну відповідність цільовому мовленню.

Echa un poco de aceite en la sartén antes de freír los huevos [33].

Додай трохи олії на сковороду перед тим, як смажити яйця [ВП].

У цьому реченні *echa* — форма дієслова *echar* у наказовому/теперішньому контексті, яке означає «налий, додай, помісти» конкретну кількість інгредієнта на поверхню сковороди перед кулінарною дією. Такий вжиток *echar* є одним із основних денотативних значень цього глагола, коли йдеться про пересування чи внесення речовини у нове місце/посуд — зокрема додавання рідини чи іншого компонента до рецепту. У кулінарних текстах і побутових контекстах це значення надзвичайно поширене і практичне: воно позначає маніпуляцію з продуктом, яку легко інтерпретувати як «*покласти*» чи «*налити*» у певній пропорції чи кількості. Український переклад «*додай трохи олії на сковороду*» точно передає як фізичну дію, так і настанову/пораду, яка міститься в оригінальному реченні. Слово «*додай*» передає не буквальний образ «*кидати*», а природне для кулінарного контексту дієслово укр. мови, яке інтегрує семантичне ядро *echar* — внесення інгредієнта. Обрано саме «*додай*», а не менш вживане «*налий*» через те, що йдеться про кількісну, а не тільки якісну операцію: в оригіналі «*un poco*» прямо вказує на кількість, і український переклад має це підкреслити.

Стратегія перекладу тут — еквівалентність із семантичною адаптацією, оскільки буквальний переклад («*кинь олію*» або «*посипай олію*») був би чужорідним у кулінарному контексті української мови. У перекладі обрано природно звучний відповідник, який зберігає денотативний зміст, прагматичну функцію інструкції та відповідність стилю рецептурного/побутового мовлення.

У ширшому сенсі, це речення є хорошим ілюстративним прикладом того, як багатоаспектне *echar* у іспанській виступає узагальненою лексичною формою для дій переміщення, додавання та розміщення, що може вимагати

контекстуального уточнення в перекладі на українську. Такі випадки вимагають від перекладача не лише словникового знання, а й розуміння прагматичного функціонального навантаження цієї дії у конкретній мовній ситуації.

Necesitamos echar más leña al fuego antes de que se apague [33].

Нам потрібно підкинути ще дров у вогонь, перш ніж він згасне [ВП].

Дієслово *echar* у цьому прикладі входить до ідіоматичної конструкції *echar leña al fuego*, яка означає не лише буквальне додавання дров до вогню, а й переносне значення підсилювання ситуації чи загострення проблеми. Такі вирази широко задокументовані в навчальних ресурсах іспанської мови серед ідіоматичних форм *echar*, що містять багатозначність семантики залежно від об'єкта, який супроводжує глагол (*leña* – «дрова»).

Український переклад «*підкинути ще дров у вогонь*» передає семантичну й прагматичну сутність вислову у двох вимірах:

1. Буквальному – дію внесення твердого палива до вогню;
2. Переносному – збереження ідіоматичного значення, яке означає підсилення проблеми або конфлікту.

Вибір перекладу полягав у знаходженні балансованого варіанта, що не лише вірно передає логіку дії, але й зберігає культурну конотацію метафори, адже в українській мові існує аналогічний вираз «*підкинути дров у вогонь*», який використовується в тих самих ситуаціях емоційного чи поведінкового загострення конфлікту або непорозуміння. Така стратегія перекладу називається еквівалентністю на рівні ідіоматичних виразів: перекладач знаходить у цільовій мові власну ідіому або ще більш близький функціональний еквівалент, котрий має той самий ефект на реципієнта, що й у вихідному мовленні.

У прагматичному вимірі аналіз показує, що без цього уточнення український читач міг би сприйняти текст надто буквально (тобто тільки про вогонь і дрова), тоді як обраний переклад дозволяє зберегти образ, що виходить за межі буквально описаної дії і стає зрозумілим у широкому

соціокультурному контексті. Такий підхід забезпечує не лише семантичну повноту, а й естетичну адекватність, важливу для адекватної передачі художнього наміру або технічної інструкції у випадках, коли дієслово *echar* виступає частиною усталеного фразеологізму.

¿Dónde puedo echar estas cartas? [34].

Де я можу опустити ці листи у поштову скриньку? [ВП].

У цьому реченні дієслово *echar* вжито в специфічному побутовому значенні, яке не є буквальним «кидати/виливати», а має функціональний характер «опустити/вкинути листи у місце відправлення». Таке використання властиве іспанській мові саме в ситуаціях, коли йдеться про поштові операції — не стільки про фізичне «кидання» листа, скільки про дію розміщення предмета у певному функціональному місці (поштовій скриньці). Це значення є частиною ширшої системи значень *echar*, де дієслово може набувати функцій «покласти/помістити» залежно від об'єкта і контексту.

Український переклад «*опустити ці листи у поштову скриньку*» (ВП) передає саме прагматичний зміст дії: не просто фізичний рух, а функціональний акт відправлення листів, що відповідає ситуації реального користувача. Обраний переклад є прикладом еквівалентності з адаптацією до комунікативної ситуації — замість буквального «кинути листи» використано дієслово, властиве українській мові для опису аналогічної поведінки людини у контексті поштового сервісу.

Це відповідає загальним принципам перекладу полісемічних дієслів, зокрема *echar*, де важливо не лише семантичне ядро (*додати/покласти/вилити*), а й контекст, прагматичний намір та культурні реалії обох мов. У даному випадку перекладач зберігає контекст повсякденної дії, природно вписуючи український відповідник у опис ситуації, яка знайома читачеві: знаходження місця для відправлення кореспонденції та постановка листів у скриньку.

Тактика перекладу — еквівалентність із конкретизацією реального дійства: перекладач не обмежився лише словниковим відповідником, а врахував, що у

цій конструкції *echar* діє як фразеологічна одиниця, що описує специфічну дію у сфері побутового обслуговування. Цей підхід дозволяє зберегти не лише смисл вислову, а й його комунікативний ефект, стилістичну природність і мовну адекватність, що важливо для передачі живого мовлення українською мовою.

Ella me echó una mirada extraña [34].

Вона кинула на мене дивний погляд [ВП].

У цьому реченні дієслово *echar* виступає в одному з часто вживаних переносних значень — «кинути погляд»/«поглянути» певним способом. Хоча первинне лексичне значення *echar* — «кидати», «вилити», «помістити» — не стосується безпосередньо руху тіла чи інструменту, у цій конструкції воно набуває перцептивної функції, тобто описує способу зорової взаємодії між персонажами. Такий синтаксичний і семантичний зсув властивий дієслову *echar* у поєднанні з іменниками на кшталт *mirada* («погляд»), *visto* («вид»), *grito* («крик»), що формують усталені вирази зі специфічним значенням.

Український переклад «вона кинула на мене дивний погляд» (ВП) адекватно передає і фізичну дію, і внутрішній стан персонажа. Важливо не лише передати факт моментального візуального контакту, а й характер цього контакту — у даному випадку — дивний, несподіваний або незрозумілий, що підкреслюється прикметником «дивний». У виборі перекладача застосовано стратегію еквівалентності з функціональною адаптацією, оскільки прямий буквальний переклад («кидала мені погляд») звучав би механічно або неприродно в українському мовленні. Натомість «кинути погляд» — це природний український вираз, що передає той самий образ дії і відповідає комунікативній інтенції оригіналу.

Прагматично та стилістично такий переклад дозволяє зберегти інтонацію, емоційне забарвлення і ставлення мовця до ситуації: читач сприйме ситуацію так само, як іспаномовний реципієнт — як короткочасний, інтенсивний акт зорової уваги чи оцінки. Уперше семантичний компонент *echar* тут трансформується з питального чи побутового значення у сферу

міжособистісної невербальної взаємодії, що часто зустрічається в художніх і розмовних текстах. Саме тому переклад «кинути погляд» успішно переносить прагматичну функцію і характер висловлення у цільову мову, не втрачаючи при цьому образності або художньої виразності, що може бути втрачено при прямому калькуванні початкового дієслова.

No olvides echar esta carta, por favor [34].

Не забудь, будь ласка, опустити цю листівку/лист у поштову скриньку [ВП].

У цьому реченні дієслово *echar* вжито у повсякденному значенні дії, що стосується розміщення предмета (листівки/листа) у певному функціональному просторі (поштовій скриньці). Це значення *echar* опосередковано походить від базової семантики «кидати/вилити/помістити» і найчастіше використовується саме у контексті операцій з кореспонденцією: замість формального *enviar* (відправляти) іспанці кажуть *echar una carta*, маючи на увазі не загальний акт відправлення, а саме помістити лист у місце, звідки воно буде відправлено поштою. Такий вжиток є природним для повсякденної мови й задокументований у багатьох словникових та прикладних джерелах.

Український переклад «*опустити цю листівку/лист у поштову скриньку*» (ВП) повністю передає комунікативний намір і денотативний зміст вислову: він описує дію розміщення листа у глобально зрозумілому місці відправлення, а не буквальний «кидок» листа кудись. Обраний український варіант відтворює саме функціональне підґрунтя дії (тобто не просто перенесення предмета, а саме акт відправлення у межах побутової практики). Це є прикладом стратегії еквівалентності із функціональною адаптацією, оскільки прямий буквальний переклад («*кинути лист*») був би стилістично невдалим або навіть незрозумілим у контексті опису побутової ситуації, тоді як «*опустити у поштову скриньку*» природно вписується у мовленнєві практики української.

Прагматично переклад передає не лише основну дію, а й соціокультурну інформацію про звичну поведінку мовця у побутовому контексті —

відправлення листів — що важливо для збереження естетичного й комунікативного ефекту того самого вислову у цільовій мові. Стилiстична природність і відповідність очiкуваннiям цiльового читача досягаються завдяки тому, що переклад не лише передає змiст *echar*, а й iнтегрує його у вiдповiдну українську мовленнєву практику, яка є максимально близькою до ситуації, описаної у вихiдному тексті.

Tom echó algo de leche en el vaso y se lo entregó a Mary [34].

Том налив трохи молока у склянку і подав її Марії [ВП].

У цьому прикладі дієслово *echó* (минулий час, *indicativo perfecto simple*) є формою дієслова *echar*, яке вживається в базовому денотативному значенні «наливати/вливати/додати» певну кількість речовини в ємність. Це значення є серед найбільш поширених проявів *echar* у фізичних діях — особливо коли йдеться про рідини, iнгредієнти або подiбні матеріали. Подiбні приклади широко представлені в мовних довідниках, де *echar* у побутових ситуаціях перекладається як «наливати» чи «додати» залежно від контексту об'єкта та ситуації.

Український переклад «налив трохи молока у склянку» передає семантичну суть дії точним і природним способом у цільовій мові. Перекладач обирає дієслово «налити», яке найкраще відповідає поєднанню *echar* + об'єкт (*leche* → «молоко») у контексті того, що рідина переноситься у ємність (склянку). Варіанти на кшталт «додати» або «влити» також могли б бути адекватними, але «налити» чітко підкреслює, що йдеться про завершену дію переносу рідини з одного посуду в інший, що є характерним для розповідного стилю цього речення.

Стратегія перекладу тут — еквівалентність із високою ступеневою конкретизацією, оскільки перекладач зосереджується на тому, щоб передати семантичну ціль дії та зв'язок з предметом, і водночас враховує динаміку зміни стану об'єкта: склянка стає частиною подальшої дії — її подають іншій особі. Переклад «налив... і подав» дозволяє зберегти логічну послідовність дій», яка є ключовою для сприйняття ситуації читачем.

Це речення ілюструє важливу властивість дієслова *echar* у іспанській мові: воно може бути надзвичайно конкретним у фізичному сенсі та природно вписуватися у опис щоденних дій, які український переклад може відтворити через еквівалентні дієслівні конструкції. Саме тому використаний український відповідник не лише передає денотативне значення, а й відповідає прагматичній ролі вислову у описі реальної ситуації побутового характеру.

Дієслово *echar* є однією з найбільш полісемантичних лексем іспанської мови, що характеризується широким спектром значень, від буквальних фізичних дій до переносних і метафоричних контекстів. Аналіз прикладів із сучасних медійних джерел показав, що його основні значення можна умовно поділити на кілька груп:

1. Додавання чи вливання речовини в ємність (*echar sal, echar leche*) – тут *echar* передає безпосередню фізичну дію, яка легко реалізується в українському перекладі через дієслова «налити», «додати», «посипати», що забезпечують точну семантичну відповідність та зберігають логіку дії.
2. Фізичне переміщення об'єкта (*echar algo al suelo, echar cartas*) – у таких випадках *echar* передає рух або розташування предмета у просторі. В українській мові переклад потребує конкретизації дії, наприклад «покласти», «викинути», «розкидати», щоб зберегти денотативний зміст та динаміку дії.
3. Виконання абстрактних або емоційних дій (*echar una mirada, echar la culpa*) – тут *echar* набуває переносного значення, що вимагає більш творчого підходу до перекладу. Українська мова використовує еквіваленти, які передають результат чи емоційний аспект дії, наприклад «кинути погляд», «звинувачувати».

Усі приклади свідчать, що стратегія перекладу дієслова *echar* залежить від конкретного контексту:

— для фізичних дій переважає еквівалентність із конкретизацією,

- для переносних значень застосовується адекватна трансформація та адаптація, яка відтворює ідіоматичний характер дії, не порушуючи стилістичної єдності тексту.

Також було зафіксовано, що *echar* часто використовується в побутових і художніх контекстах, де передача динаміки та результату дії критично важлива для розуміння ситуації. Українські перекладачі, дотримуючись принципів семантичної точності та природності, обирають дієслова, що найточніше відтворюють сенс та функцію дії, водночас зберігаючи стилістичний тон оригіналу.

Отже, лексичні відповідники дієслова *echar* в українській мові є гнучкими і контекстозалежними, і їх правильний вибір забезпечує як семантичну точність, так і естетичну адекватність перекладу, що є критично важливим у художньому тексті та в комунікативно насичених реченнях.

2.3.2. Контекстуальні перекладацькі рішення при передачі значень *echar*

Дієслово *echar* відзначається високою полісемією та багатофункціональністю, що робить його переклад залежним від контексту. Його значення можуть варіюватися від буквального фізичного вкидання чи додавання предметів до переносних дій, пов'язаних із емоціями, оцінками або соціальними взаємодіями. Через таку гнучкість використання перекладач стикається з низкою викликів: просте буквальне відтворення часто не передає метафоричної або стилістичної забарвленості оригіналу, а прямий переклад може втратити логіку дії або культурні нюанси.

Контекстуальний підхід до перекладу *echar* передбачає аналіз оточення слова, дії суб'єкта та предмета, а також емоційного чи стилістичного навантаження. У різних ситуаціях перекладач може обирати між:

- еквівалентним перекладом, який зберігає буквальний зміст,
- адаптацією або конкретизацією, коли фізична дія чи результат дії потребує уточнення,

- трансформацією чи генералізацією, що дозволяє передати переносне чи метафоричне значення, не спотворюючи змісту,
- компенсаційними стратегіями, коли певні нюанси оригіналу неможливо відтворити прямим перекладом.

Таким чином, контекстуальні перекладацькі рішення стають ключовими для відтворення багатозначності, стилістичної та комунікативної функції дієслова *echar*. Використання таких стратегій забезпечує не тільки точність семантики, а й природність і адекватність перекладу в межах конкретного тексту.

2.3.3. Переклад фразеологізмів та ідіоматичних конструкцій з *echar*

Фразеологізми та ідіоматичні конструкції з дієсловом *echar* є особливо складними для перекладу через їхню метафоричну або культурно-специфічну природу. У таких випадках буквальний переклад часто втратить смислове навантаження або стилістичну забарвленість, тому перекладач змушений обирати стратегії адаптації, заміни на українські відповідники або трансформації для збереження комунікативної функції та експресії вислову.

Echar de menos a alguien — «скоротити сумувати за кимось» [34]. (буквально «кинути комусь недолік»).

Я вже сумую за тобою, хоча ти ще й не поїхав. (ВП)

У цій ідіоматичній конструкції *echar de menos* означає висловлювати сум чи почуття відсутності когось чи чогось — значення, яке значно відрізняється від базового «кидати» чи «додавати». Ідіома має історичне походження, що пов'язане з переносом старого значення «не вистачає» (*menos*) на когось чи щось, що викликає емоційний дефіцит чи тугу. Переклад цього вислову на українську мову повинен передати не буквальний образ (я «кидати» недолік), а емоційний стан ностальгії чи смутку, тому український переклад «я вже сумую за тобою» відповідає як семантичній функції вислову, так і його прагматичній ролі у спілкуванні. У даному випадку буквальна калька («кидаю недостатність») була б незрозумілою для українського читача, тому

перекладач обирає відповідник, який адекватно передає емоційний зміст ідіоми.

Echar la culpa a alguien — «звинувачувати когось». [34].

Вони звинуватили його в тому, що пропустили потяг. (ВП)

Цей вираз — типовий приклад фразеологізму, де *echar* поєднується зі словом *culpa* (винуватість), утворюючи значення не буквального «кидати вину», а переносного «звинувачувати». Український переклад «звинувачувати» передає суть ситуації більш природно, оскільки в українській мові існує чіткий відповідник для такої семантики, а прямий буквальний переклад був би стилістично неприродним. У цьому випадку перекладач має зберегти комунікативну роль ідіоми, яка полягає в інкримінації дії чи стану іншого суб'єкта, зберігаючи інтенцію оригіналу.

Échale leña al fuego — «підливати олії у вогонь» / «усугубляти ситуацію». [34].

Не варто підливати олії у вогонь — так можна лише посилити конфлікт. (ВП)

Ця ідіома є метафоричним висловом, де *echar* поєднується з *leña al fuego* (дрова у вогонь), створюючи значення усугублення ситуації чи конфлікту. Перекладач у такому випадку не просто зберігає семантику (*підливати дрова*), а передає функцію образу — посилення негативної дії, що корелює з українським виразом «підливати олії у вогонь». Цей переклад не лише передає основний зміст, а й зберігає естетичний і культурний ефект метафори, що є важливим для збереження стилістичного тону вислову.

Echar una mano — «простягнути руку допомоги» / «надати допомогу». [34].

Ми попросили сусіда надати нам допомогу з підйомом меблів. (ВП)

У цій фразі *echar* вступає до сталої конструкції з *una mano*, утворюючи значення надати допомогу чи підтримку. Переклад «надати допомогу» або «простягнути руку допомоги» передає основну дію ідіоми, при цьому український відповідник є природним і широко вживаним. Така адаптація

дозволяє зберегти комунікативну функцію — вираз доброзичливості та допомоги, що робить переклад адекватним і зрозумілим читачеві.

Echar un vistazo / echar un ojo — «поглянути, кинути оком». [34].

Він швидко кинув оком на статтю, щоб перевірити головну ідею. (ВП)

Ця фраза виникає у розмовній мові, де *echar* у поєднанні з *un vistazo/un ojo* створює значення короткого огляду чи швидкого погляду. Український переклад «*кинути оком*» точно передає як дію, так і її тривалість та характер, що відповідає прагматичній функції вислову — опису дії поверхневого ознайомлення.

¡Échale ganas a tus estudios! [35].

Вклав усі сили у свої навчання! (ВП)

У цій ідіоматичній конструкції *echale ganas* дієслово *echar* поєднується з іменником *ganas* («бажання, зусилля»), утворюючи вираз, що означає «викладати максимум зусиль, старатися щосили». Тут *echar* вже не має буквального значення «кидати» або «вилити», а набуває переносного значення — вкладати, прикладати зусилля, прагнути досягти певної мети. Український переклад «*вклав усі сили*» передає таку саме прагматичну функцію мотиваційної поради, що й оригінальний вислів, — адже він окреслює готовність діяти інтенсивно. Перекладач застосовує адаптацію, оскільки прямий дослівний переклад («*кинь бажання*») був би семантично некоректним і невдалим стилістично; натомість обрано українську конструкцію, яка природно передає переносну значущість виразу у цільовій мові.

Es mejor callarse y no echar más leña al fuego [35].

Краще помовчати, ніж підливати масла у вогонь (ВП).

Це класична ідіома, де *echar leña al fuego* означає усугубляти конфлікт чи ситуацію негативними діями або словами. Зображення *лити дрова в палаючий вогонь* метафорично вказує на підсилення проблеми. Переклад «*підливати масла у вогонь*» не є буквальним, але передає аналогічну метафору в українській культурній традиції, де використовують саме *масло* (частіше,

ніж *дрова*) у виразі, що означає нагнітати конфлікт чи загострювати ситуацію. Такий переклад — приклад культурної адаптації, що зберігає метафоричне значення та прагматичну функцію оригінального вислову, дозволяючи читачеві сприймати його природно й логічно.

Te vamos a echar de menos cuando te vayas [35].

Ми будемо сумувати за тобою, коли ти підеш (ВП).

Цей вираз *echar de menos* — один із найчастіших фразеологізмів із *echar*, який означає суцільне почуття суму або відсутності когось/чогось. В українській мові для цього є усталений вираз «сумувати за кимось/чимось», що повністю передає емоційне навантаження оригіналу. Перекладач обирає не буквальный переклад («кинемо недолік»), а семантично і прагматично адекватний еквівалент, який дозволяє читачеві зрозуміти емоційну ситуацію без втрати стилістичного й образного навантаження.

Me echaron la culpa de todo [35].

Вони звинуватили мене у всьому (ВП).

Фраза *echar la culpa* є ще одним сталим поєднанням з *echar*, що означає звинувачувати. Український переклад «звинуватили мене у всьому» передає семантику вислову — перенесення відповідальності на певну особу — без буквального образу «кидати провину». Це — трансформаційний переклад, у якому дієслово *echar* у переносному контексті змінює свою семантичну структуру, а перекладач обирає засіб цільової мови, що адекватно відтворює комунікативну функцію звинувачення.

Su esposo llegó y echó más leña al fuego [35].

Його чоловік прийшов і лише погіршив ситуацію (ВП).

Цей приклад також містить фразеологізм *echar leña al fuego*, але в іншому контексті. Тут вже не загальна порада, а фактичний опис поведінки персонажа, який непотрібно загострює ситуацію. Український переклад «лише погіршив ситуацію» передає той самий смисл, що й ідіома, але без буквального образу, — через загальновживану українську фразу, яка семантично відповідає метафоричному ефекту оригінального виразу. Такий

переклад є прикладом семантичної адаптації: зосередження на функціональному значенні виразу, а не на формальних словах.

Фразеологізми та ідіоми з дієсловом *echar* становлять особливу групу лексичних одиниць, які мають стійке переносне значення, відмінне від буквального сенсу дієслова «кидати», «вливати», «випускати». Вони широко використовуються в іспанській мові як у розмовному, так і в художньому стилі, надаючи висловлюванням емоційної забарвленості, образності та комунікативної насиченості. До найбільш поширених фразеологізмів належать: *echar de menos*, *echar la culpa*, *echar leña al fuego*, *echar una mano*, *echar un vistazo* тощо.

При перекладі таких конструкцій на українську мову основна складність полягає в тому, що буквальний переклад майже завжди призводить до втрати смислового навантаження та образності. Тому застосовуються такі стратегії перекладу:

1. Адаптація — заміна образних засобів, характерних для іспанської культури, на відповідні українські аналоги (наприклад, *echar leña al fuego* → *підливати масла у вогонь*).
2. Трансформація семантики — передача функції ідіоми без буквального повторення словоформи (*echar de menos* → *сумувати за кимось*).
3. Збереження комунікативної функції — при цьому переклад передає емоційний стан, мотивацію чи інтенсивність дії, що відображається у вихідному тексті.

Тож, аналіз прикладів показав, що правильне відтворення ідіоматичних виразів потребує глибокого розуміння контексту та культури мови-джерела. Українські переклади, представлені в прикладах, демонструють принцип семантичної адекватності та функціональної відповідності, що дозволяє зберегти образність, стилістичне забарвлення і комунікативну ефективність оригіналу.

Таким чином, переклад фразеологізмів із *echar* вимагає комбінованого підходу, який поєднує адаптацію, трансформацію і прагматичну адекватність, забезпечуючи зрозумілість і природність тексту для українського читача.

2.3.4. Типові помилки та труднощі у перекладі лексеми *echar*

Лексема *echar* є однією з найскладніших для перекладу з іспанської на українську мову через її полісемантичність і високу частотність у різних стилях мови. Основна трудність полягає у багатозначності дієслова, яка залежить від контексту, словосполучень та ідіоматичних конструкцій. У перекладі часто зустрічаються такі труднощі:

1. Буквальне розуміння дієслова. Перекладач намагається передати *echar* буквально як «кидати», «вилити» у всіх випадках, не враховуючи переносні значення.

Echa más sal a la sopa que no sabe a nada [33].

Додай більше солі в суп, бо він зовсім без смаку [ВП].

Буквальний переклад «кидай більше солі» зберігає семантичну точність, але не передає природності українського вислову. Вихідний вираз є фразеологічним у кулінарному контексті, тому адаптація на «додай» забезпечує природність та зрозумілість.

2. Ігнорування ідіоматичного значення.

Ідіоми з *echar* мають стійке переносне значення, яке не збігається з буквальним перекладом.

Echar de menos a alguien [34]

Сумувати за кимось [ВП].

Буквальний переклад «кидати мені комусь» абсолютно невірний і незрозумілий українському читачеві. Правильний переклад вимагає семантичної трансформації — передається емоційний стан ностальгії чи суму.

3. Невідповідність стилістичного забарвлення. Дієслово *echar* у літературних чи художніх текстах часто має емоційне або образне забарвлення.

Echar un vistazo a la habitación [35].

Кинути оком на кімнату [ВП].

Дослівний переклад «поглянути» або «подивитися» втрачає образність та легкість оригіналу. Український вислів «кинути оком» передає легку та швидку дію, зберігаючи авторське забарвлення.

4. Помилки при перекладі фразових конструкцій.

Echar часто входить до стійких конструкцій, де значення виникає лише у поєднанні з іншими словами.

Echar leña al fuego [35].

Підливати масла у вогонь [ВП].

Прямий переклад «кидати дрова у вогонь» буде зрозумілий, але менш природний для українського читача. Переклад із адаптацією до культури та стилістики цільової мови забезпечує адекватне відтворення образності.

5. Плутанина зі значенням «вигнати/викинути».

Echar у контексті вигнання або усунення об'єкта може перекладатися як «вигнати», «викинути», але зміст залежить від контексту.

Lo echaron de la escuela [33].

Його вигнали зі школи [ВП].

Дослівне «кинули з школи» звучить дивно українською. Важливо врахувати соціальний контекст і вибрати адекватний синонім, що відтворює офіційний або побутовий тон.

6. Втрата нюансів часу та способу дії. *Echar* може відображати одноразову дію, тривалу дію або початок процесу, що важко передати українською однією лексемою.

Echar a correr [34].

Почати бігти [ВП].

Літературний або художній контекст потребує точного відтворення аспекта дії. Українська конструкція «почати бігти» передає саме момент старту, тоді як «біжи» або «бігти» втратить цю нюансованість.

7. Неправильний переклад у розмовній мові. У щоденному мовленні *echar* може мати різні сленгові або жартівливі відтінки.

Echarse una siesta [33].

Прилягти на короткий сон [ВП].

Дослівний переклад «кинутися на сон» буде смішним і незрозумілим. Використання «прилягти» передає розмовний, невимушений тон оригіналу.

8. Використання у переносних значеннях. *Echar* у переносних значеннях часто позначає емоційні дії, які важко прямо перекласти.

Echarse a reír [34].

Розсміятися [ВП].

Дослівний переклад «кинутися сміхом» є буквальним, але неадекватним. Український переклад зберігає комунікативну функцію, передає емоційний стан і звучить природно.

9. Помилки через багатозначність.

Багатозначність *echar* іноді призводить до змішання смислів у перекладі.

Echar gasolina al coche [35].

Заправити машину бензином [ВП].

Прямий переклад «кидати бензин у машину» буде некоректним і небезпечним для розуміння. Важлива адекватна заміна на український дієслівний варіант, що відповідає природній дії.

10. Втрата стилістичної інтонації. У художньому тексті *echar* часто несе ритмічне або емоційне навантаження.

Echar a llorar de repente [33].

Раптом розплакатися [ВП].

Літературний переклад «поринути в плач» або «розпочати плакати» може звучати важко і неприродно. «Раптом розплакатися» відтворює емоційну інтенсивність та ритм оригіналу, зберігаючи авторський задум.

Узагальнюючи, можна сказати, що найпоширеніші помилки при перекладі *echar* виникають через:

- буквалізм;
- ігнорування ідіоматичного значення;
- втрату стилістичного та емоційного забарвлення;

- неправильний вибір синонімів залежно від контексту;
- неврахування аспекту дії або часу.

Успішний переклад *echar* потребує комбінованого підходу: аналіз контексту, оцінка стилістики, використання функціональних відповідників української мови та адаптація фразеологізмів і переносних значень.

ВИСНОВКИ

Полісемія як лінгвістичне явище залишається однією з найскладніших проблем у перекладі, адже багатозначні лексичні одиниці несуть у собі не лише прямі семантичні значення, а й стилістичні, контекстуальні та культурні відтінки. Дослідження дієслова *echar* у сучасній іспанській мові показало, що ця лексема має численні лексико-семантичні варіанти, включає широкий спектр фразеологізмів та стійких словосполучень, а її адекватне відтворення українською мовою потребує системного підходу.

Етимологічний аналіз дієслова *echar* підтвердив, що його первісне значення «кидати» з латинського *iacere* є ядром, навколо якого сформувалося безліч переносних та метафоричних значень. Розвиток семантики дієслова

відбувався через механізми метафори, метонімії та узагальнення, що стало основою його багатозначності в сучасній іспанській мові. Така історико-етимологічна перспектива дозволяє зрозуміти закономірності виникнення полісемантичних варіантів і пояснює, чому пряме буквальне відтворення не завжди забезпечує адекватність перекладу.

Вивчення лексико-семантичних варіантів *echar* та фразеологізмів показало, що лексема функціонує в широкому спектрі значень: від буквальних дій («кидати», «викидати») до переносних («викликати», «додавати», «починати», «вигнати»). Крім того, *echar* активно використовується у стійких словосполученнях та фразеологізмах (*echar de menos*, *echar leña al fuego*, *echar a perder*), де буквальний переклад неможливий без втрати смислової та стилістичної повноти. Це підтверджує необхідність розгляду лексеми не лише як окремого дієслова, а як комплексного мовного феномена, взаємопов'язаного з контекстом і функціональною сферою тексту.

Аналіз контекстуальних варіантів перекладу показав, що вибір відповідника українською мовою значною мірою залежить від стилістичної належності та жанрових особливостей тексту. У художніх текстах *echar* передає емоційне або метафоричне значення, тоді як у публіцистичних або медійних матеріалах воно може бути нейтральним або конкретним. Вживання у розмовній мові часто супроводжується переносним, ідіоматичним значенням. Відповідно, адекватний переклад потребує аналізу стилю, емоційного забарвлення, функції вислову та його цільової аудиторії.

Дослідження перекладацьких стратегій показало, що для передачі полісемантичної лексеми *echar* ефективними є різні підходи. Стратегії еквівалентності забезпечують точне відтворення основного значення там, де воно збігається в обох мовах, тоді як адаптація дозволяє модифікувати переклад, зберігаючи природність української мови. Конкретизація та генералізація використовуються у випадках, коли прямого відповідника немає, а трансформація і компенсація допомагають передати стилістичне або емоційне забарвлення оригіналу. Практичне застосування цих стратегій у

текстах різних функціональних стилів (художніх, публіцистичних, медійних) продемонструвало, що комплексний підхід забезпечує семантичну точність, комунікативну адекватність та стилістичну природність перекладу.

При аналізі типових труднощів перекладу було виявлено низку поширених помилок: буквальне відтворення дієслова у фразеологізмах, ігнорування контексту та функції вислову, неврахування стилістичних та емоційних відтінків. Ці проблеми особливо яскраво проявляються при перекладі художніх та медійних текстів, де *echar* часто набуває переносного або метафоричного значення. Використання запропонованих стратегій перекладу дозволяє уникнути втрати смислу та стилю, зберігаючи при цьому адекватну комунікативну функцію оригіналу.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що полісемантична лексема *echar* є складним і багатofункціональним об'єктом перекладу, який вимагає комплексного підходу. Ефективне відтворення значень можливе лише за умови врахування контексту, функціонального стилю тексту та культурних особливостей обох мов. Використання поєднання стратегій еквівалентності, адаптації, конкретизації, генералізації, трансформації та компенсації забезпечує точний, адекватний і стилістично природний переклад, що передає як буквальний, так і переносний зміст, емоційне забарвлення та стилістичну цілісність тексту.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує необхідність системного та контекстуально зорієнтованого підходу до перекладу полісемантичних лексем, що особливо актуально у сучасних умовах міжмовної комунікації, глобалізації та зростання потреби в адекватному міжкультурному обміні інформацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булик-Верхола С. Омонімія і полісемія в українській музичній термінології. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2003. № 490. С. 142–146.
2. Воробйова О. С., Карасенко О. Полісемія англійських фразових дієслів. Молодий вчений. 2019. С. 112–115.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
4. Клименко Н. Лексична полісемія в українських східностепових говірках. Лінгвістичні студії. 2021. Вип. 41. С. 198–206. URL: <https://doi.org/10.3155818153070.2021.41.27>

5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
6. Корбозерова Н. Іспанська та українська як дві мови з єдиного протоіндоевропейського мовного джерела: типологічний та соціолінгвістичний підходи. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Київ, 2023. С. 52–60.
7. Куньч З., Харчук Л. Полісемія в українській електроенергетичній термінології. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 77–81.
8. Мірошниченко Л. І. Теорія і практика перекладу. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 312 с.
9. Пилипенко І. О. Полісемія в аспекті перекладу з англійської на українську мову. Дисертаційна робота. Біла Церква : Білоцерківський національний аграрний університет, 2021. С. 45–62.
10. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
11. Сергєєва О. В. Полісемія англійських лексичних одиниць як проблема перекладу. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Хмельницький : Хмельницький національний університет, 2019. № 17. С. 75–77.
12. Ткаченко А. Семантико парадигматичні відношення полісемії та омонімії. Мовні і концептуальні картини світу. 2023. № 2. С. 58–69. URL: <https://doi.org/10.17721/25206397.2023.2.09>
13. Фоміна Л. В., Ніколаєва А. О. Полісемія мовних одиниць у вузькофункціональних текстах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів». Харків, 2013. Вип. 7. С. 208–214.

- 14.Чередниченко О. І. Функції перекладу у сучасному світі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2006. № 725. С. 162–165.
- 15.Шелемеха Ю., Андрієвська Е. Лексико-семантичні засоби відтворення іспанського діалогу в українському перекладі роману А. Переса-Реверте «Королева Півдня». Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Київ, 2024. С. 88–96.
- 16.Bosque I. Diccionario combinatorio del español contemporáneo. Madrid : SM, 2004. 1840 p.
17. Bosque I., Demonte V. Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid : Espasa Calpe, 1999. 5350 p.
- 18.Gapchenko O. Psycholinguistic aspects of homonymy. Linguistic and Conceptual Worldviews, 2(74). 2023. 161-174. URL: <https://doi.org/10.17721/2520-6397.2023.2.11>
- 19.Geckeler H. Semántica estructural y teoría del campo léxico. Madrid : Gredos, 1982. 295 p.
- 20.Coseriu E. Principios de semántica estructural. Madrid : Gredos, 1977. 310 p.
- 21.Hurtado Albir A. Traducción y traductología: Introducción a la traductología. Madrid : Cátedra, 2022. 350 p.
- 22.Real Academia Española. Diccionario de la lengua española. 23.ª ed. Madrid : RAE, 2014.URL: <https://dle.rae.es>
- 23.Real Academia Española, ASALE. Nueva gramática de la lengua española. Madrid : Espasa, 2009. 3880 p.
- 24.Taran A. Polysemy as a sign of language dynamics. Linguistic Bulletin. 2023. C. 34–41.
- 25.Tsurkan M. Lingual semantic phenomena of polysemy, synonyms, antonyms, paronyms and homonyms. Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics. 2019. № 7(13). С. 1–11. URL: [https://doi.org/10.33296270702557\(13\)02](https://doi.org/10.33296270702557(13)02)

26. Forgas Berdet E. El lugar de la literatura, la historia y el arte en la enseñanza de español a extranjeros. 2007. URL: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2341079>
27. Yurchenko N. S. Lexical polysemy in diachrony and synchrony. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. 21. С. 99–112. URL: <https://doi.org/10.31392/NPUncseries9.2021.21.08>
28. Ullmann S. Semántica. Introducción a la ciencia del significado. Madrid : Aguilar, 1976. 350 p.
29. Verba H. El cambio semántico como fuente de los falsos amigos del traductor. Mundo Eslavo. 2019. № 18. С. 188–201.
30. Vivanco Cervero V. La polisemia verbal en español. Madrid : Arco/Libros, 2006. 256 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

31. Сафон К.Р. Тінь вітру. Переклад І. Паненко. URL: https://lib.in.ua/147083-roman-tin-vitru/#google_vignette
32. Zafón C. R. La sombra del viento. URL: <https://libcat.ru/knigi/proza/sovremennaya-proza/347113-10-carlos-zaf-n-la-sombra-del-viento.html#text>
33. The Local Spain, *Spanish language and culture* (5 Aug 2019). URL: <https://www.thelocal.es/20190805/spanish-word-of-the-day-echar>
34. Context sentences collected from online usages with translations URL: <https://www.online-translator.com/contextos/español-inglés/echar/otras%20traducciones>
35. Spanish Word of the Day: “Echar” — SpanishPrograms.com. *5 Common Spanish Expressions with Echar*. SpanishPrograms.com, 2011. URL: <https://www.spanishprograms.com/blog/2011/12/5-common-spanish-expressions-with-echar/>

ДОДАТКИ

*Додаток А***Способи перекладу дієслова echar з іспанської українською**

Приклад	Переклад	Спосіб перекладу
Echar de menos a alguien	Сумувати за кимось	Еквівалентність; семантична трансформація для передачі емоційного стану
Echa más sal a la sopa que no sabe a nada	Додай більше солі в суп, бо він зовсім без смаку	Еквівалентність із конкретизацією; передача фізичної дії у кулінарному контексті
Nos echaron del bar por hacer mucho ruido	Нас вигнали з бару за те, що ми дуже шуміли	Еквівалентність із частковою адаптацією; передача соціальної поведінки

Приклад	Переклад	Спосіб перекладу
Antes de echarle hablaron con él varias veces sobre su mala actitud	Перед тим як його звільнити, вони кілька разів говорили з ним про його погану поведінку	Еквівалентність із стилістичною адаптацією; передача трудових відносин
Me echo en la cama o en el sofá para ver la tele	Я лягаю на ліжко або на диван, щоб подивитися телевизор	Еквівалентність із адаптацією; передача фізичного та прагматичного аспекту дії
La abuela siempre echa azúcar extra en el café de los nietos	Бабуся завжди додає зайвого цукру в каву онуків	Еквівалентність із контекстуальною конкретизацією; передача денотативного та емоційного значення
Echa un poco de aceite en la sartén antes de freír los huevos	Додай трохи олії на сковороду перед тим, як смажити яйця	Еквівалентність із семантичною адаптацією; передача кількісної інструкції
Necesitamos echar más leña al fuego antes de que se apague	Нам потрібно підкинути ще дров у вогонь, перш ніж він згасне	Еквівалентність на рівні ідіоми; збереження переносного значення
¿Dónde puedo echar estas cartas?	Де я можу опустити ці листи у поштову скриньку?	Еквівалентність із функціональною адаптацією; передача побутової дії
Ella me echó una mirada extraña	Вона кинула на мене дивний погляд	Еквівалентність із функціональною адаптацією; передача міжособистісної взаємодії
No olvides echar esta carta, por favor	Не забудь, будь ласка, опустити цю листівку/лист у поштову скриньку	Еквівалентність із конкретизацією реального дійства; передача побутової функції
Tom echó algo de leche en el vaso y se lo entregó a Mary	Том налив трохи молока у склянку і подав її Марії	Еквівалентність із високою конкретизацією; передача фізичної дії та логіки подальшої дії
Echar la culpa a alguien	Звинувачувати когось	Трансформаційний переклад; переносне значення «звинувачувати»

Приклад	Переклад	Спосіб перекладу
<i>Échale leña al fuego</i>	<i>Підливати олії у вогонь / Усугубляти ситуацію</i>	Культурна адаптація; передача метафори
<i>Echar una mano</i>	<i>Простягнути руку допомоги / Надати допомогу</i>	Еквівалентність із адаптацією; переносне значення «допомогти»
<i>Echar un vistazo / echar un ojo</i>	<i>Поглянути, кинути оком</i>	Еквівалентність із функціональною адаптацією; переносне значення «швидко оглянути»
<i>¡Échale ganas a tus estudios!</i>	<i>Вклав усі сили у свої навчання!</i>	Адаптація; переносне значення «прикласти зусилля»
<i>Es mejor callarse y no echar más leña al fuego</i>	<i>Краще помовчати, ніж підливати масла у вогонь</i>	Культурна адаптація; метафоричне значення «загострити конфлікт»
<i>Te vamos a echar de menos cuando te vayas</i>	<i>Ми будемо сумувати за тобою, коли ти підеш</i>	Еквівалентність; фразеологічне «сумувати за кимось»
<i>Me echaron la culpa de todo</i>	<i>Вони звинуватили мене у всьому</i>	Трансформація семантики; переносне значення «звинувачувати»

Додаток Б

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІСЕМАНТИЧНИХ ЛЕКСЕМ

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
1	En un lugar de la Mancha, de cuyo nombre no quiero acordarme [32].	В одному місці Ла-Манча, назву якого я не хочу згадувати [31].	Класичне
2	Mi primer recuerdo es de una tarde soleada [32].	Мій перший спогад – сонячний полудень [31].	Прямий
3	Caminaba por la calle sin rumbo fijo [32].	Я йшов вулицею без певного напрямку [31].	Прямий

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
4	La brisa del mar me acariciaba el rostro [32].	Морський бриз лагідно торкався мого обличчя [31].	Переносний
5	Escuché un canto lejano entre las montañas [32].	Я почув далекий спів серед гір [31].	Прямий
6	La casa antigua crujía con el viento [32].	Стара хата скрипіла під вітром [31].	Прямий
7	Mi madre me contaba historias antes de dormir [32].	Мама розповідала мені історії перед сном [31].	Прямий
8	Había un perro negro que seguía mis pasos [32].	Був чорний пес, який йшов за мною крок у крок [31].	Прямий
9	Cada libro en la biblioteca tenía un olor especial [32].	Кожна книга в бібліотеці мала особливий запах [31].	Прямий
10	La ciudad brillaba con luces doradas al atardecer [32].	Місто сяяло золотими вогнями на заході сонця [31].	Прямий
11	Antes de darme cuenta, me había caído dentro sin remedio [32].	Не помітивши цього, я безповоротно поринув у неї [31].	Метафоричний
12	La novela relataba la historia de un hombre en busca de su verdadero padre [32].	Роман оповідав історію чоловіка в пошуках свого справжнього батька [31].	Прямий
13	Paso a paso, la narración se descomponía en mil historias [32].	Крок за кроком оповідання розкладалося на тисячу історій [31].	Прямий
14	Los minutos y las horas se deslizaron como un espejismo [32].	Хвилини та години промайнули, мов міраж [31].	Метафоричний
15	Enterrado en la luz de cobre que proyectaba el flexo, me sumergí en un mundo de imágenes y sensaciones [32].	Поглинений мідним світлом лампи, я поринув у світ образів і відчуттів [31].	Метафоричний
16	Personajes que se me antojaron tan reales como el aire que respiraba [32].	Персонажі здавалися мені такими ж реальними, як повітря, яким я дихав [31].	Метафоричний
17	A lo lejos, apenas advertí las campanadas de	Вдалині я ледве помітив удари північних дзвонів у соборі [31].	Прямий

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
	medianoche en la catedral [32].		
18	Al despertar, mi primer impulso fue hacer partícipe de la existencia del Cementerio de los Libros Olvidados a mi mejor amigo [32].	Прокинувшись, моїм першим поривом було повідомити про існування Цвинтаря Забутих Книг свого найкращого друга [31].	Прямий
19	Mi plan era hacerme con todas sus obras y leérmelas de cabo a rabo [32].	Мій план полягав у тому, щоб здобути всі його твори та прочитати їх від початку до кінця [31].	Прямий
20	Gustavo Barceló estaba, técnicamente, forrado [32].	Густаво Барсело був, технічно, багатим [31].	Прямий
21	Aquellas primeras imágenes, el eco de esas palabras que creemos haber dejado atrás, nos acompañan toda la vida [32].	Ті перші образи, відгомін тих слів, які ми вважаємо залишеними позаду, супроводжують нас усе життя [31].	Метафоричний
22	Nos acompañan toda la vida y esculpen un palacio en nuestra memoria [32].	Супроводжують нас усе життя і створюють палац у нашій пам'яті [31].	Метафоричний
23	Tal vez la atmósfera hechicera de aquel lugar había podido conmigo [32].	Можливо, чарівна атмосфера того місця вплинула на мене [31].	Прямий
24	Soñando despierto me imaginaba a mi amigo Tomás y a mí pertrechados ambos de linternas y brújula [32].	Мріючи наяву, я уявляв свого друга Томаса та себе, обладнаних ліхтарями й компасом [31].	Прямий
25	Luego, recordando mi promesa, decidí que las circunstancias aconsejaban lo que en las novelas de intriga policial se denominaba otro modus operandi [32].	Потім, згадуючи обіцянку, я вирішив, що обставини радять те, що в детективних романах називається іншим modus operandi [31].	

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
26	Vivía perpetuamente adherido a una pipa apagada [32].	Він постійно був із невикуреною трубкою [31].	adherido – «прив’язаний», буквальний та переносний сенс
27	Tertulia bibliófila sobre poetas malditos, lenguas muertas y obras maestras abandonadas a merced de la polilla [32].	Книжкова зустріч про проклятих поетів, мертві мови та шедеври, залишені на поталу міль [31].	tertulia – «зустріч, бесіда», культурний елемент адаптовано
28	Els Quatre Gats quedaba a tiro de piedra de casa y era uno de mis rincones predilectos de toda Barcelona [32].	«Els Quatre Gats» розташовувалося за кілька кроків від дому і було одним із моїх улюблених куточків усієї Барселони [31].	rincones – «куточки», емоційний та просторовий зміст
29	Dragones de piedra custodiaban la fachada enclavada en un cruce de sombras [32].	Кам’яні дракони охороняли фасад, розташований на перехресті тіней [31].	custodiaban – «охороняти», символічний захист
30	Las gentes se fundían con los ecos de otras épocas [32].	Люди зливалися з відлунням минулих епох [31].	fundirse – «зливатися», поєднання персонажів з атмосферою
32	Había un olor a papel viejo que me resultaba familiar y reconfortante [32].	Пахло старим папером, що здавався мені знайомим і заспокійливим [31].	olor a papel viejo – «запах старого паперу»
33	Cada estantería estaba repleta de títulos que parecían susurrar secretos [32].	Кожна полиця була заповнена назвами, які ніби шепотіли секрети [31].	parecían susurrar – «ніби шепотіли», образний переклад
34	Entre sombras y luces, me sentí transportado a otra época [32].	Серед тіней і світла я відчув, ніби перенісся в іншу епоху [31].	transportado – «перенесений», метафорично
35	Un libro cayó de repente, como si quisiera llamar mi atención [32].	Раптом впала книга, ніби вона хотіла привернути мою увагу [31].	llamar atención – «привернути увагу»,

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
			буквальний сенс
36	Mi curiosidad no tuvo límites; abrí la tapa con cuidado [32].	Моя цікавість не знала меж; я обережно відкрив кришку [31].	abrir la tapa – «відкрити кришку», буквальний переклад
37	Las páginas olían a tinta y polvo, pero también a historias olvidadas [32].	Сторінки пахли чорнилом і пилом, але й забутими історіями [31].	olor – «пахнути», переносне значення
38	Me perdí en las letras y en los mundos que contenían [32].	Я загубився у літерах і світах, які вони містили [31].	perdersé – «загубитися», образне використання
39	Cada palabra parecía un puente hacia otro tiempo [32].	Кожне слово здавалося мостом у інший час [31].	puente – «міст», метафора для переходу у минуле
40	Cerré el libro y sentí que algo dentro de mí había despertado [32].	Я закрив книгу і відчув, що щось всередині мене прокинулося [31].	despertar – «прокинутися», образ внутрішнього пробудження
41	Esa sensación me acompañó durante días, recordándome la magia de los libros [32].	Це відчуття супроводжувало мене протягом днів, нагадуючи про магію книг [31].	магія книг – образ, залишено без змін
42	Nunca había imaginado que un simple olor pudiera transportarme tan lejos [32].	Я ніколи не уявляв, що простий запах може перенести мене так далеко [31].	переносний сенс – запах як портал у спогади
43	Me levanté y caminé entre las estanterías, tocando los lomos de los libros [32].	Я встав і пройшов між полицями, торкаючись корінців книг [31].	tocar los lomos – «торкатися корінців», буквальний переклад
44	Cada movimiento producía un sonido suave, como un	Кожен рух видавав тихий звук, ніби шепіт на привітання [31].	murmullo – «шепіт»,

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
	murmullo de bienvenida [32].		образна передача звуку
45	Sentí que estaba entrando en un santuario de historias [32].	Я відчув, що входжу в святилище історій [31].	santuario – «святилище», метафорично
46	Todo parecía detenido, como si el tiempo no existiera allí [32].	Все здавалося застиглим, ніби часу там не існувало [31].	метафора – зупинка часу
47	Me acomodé en un rincón y abrí un libro al azar [32].	Я вмовстився у куточку і відкрив випадкову книгу [31].	al azar – «випадково, навмання»
48	Las palabras cobraban vida ante mis ojos, dibujando paisajes y personajes [32].	Слова оживали перед моїми очима, малюючи пейзажі та персонажів [31].	cobrar vida – «оживати», переносний сенс
49	Me dejé llevar por la narración hasta perder la noción del tiempo [32].	Я віддався оповіданню, поки не втратив відчуття часу [31].	perder noción del tiempo – «втратити відчуття часу»
50	Cuando cerré el libro, sentí una mezcla de satisfacción y melancolía [32].	Коли я закрив книгу, відчув суміш задоволення і меланхолії [31].	
50	Cuando cerré el libro, sentí una mezcla de satisfacción y melancolía [32].	Коли я закрив книгу, відчув суміш задоволення і меланхолії [31].	Адаптований, емоційний
51	Esa experiencia me hizo apreciar la belleza de las palabras [32].	Цей досвід змусив мене цінувати красу слів [31].	Дослівний
52	Desde ese día, cada visita a la biblioteca se convirtió en un ritual [32].	Відтоді кожен візит до бібліотеки став ритуалом [31].	Дослівний
53	Observé cómo la luz del sol se filtraba entre las ventanas antiguas [32].	Я спостерігав, як сонячне світло просочувалося крізь старі вікна [31].	Дослівний
54	Cada rayo iluminaba un rincón distinto lleno de libros [32].	Кожний промінь освітлював окремий куточок, заповнений книгами [31].	Дослівний

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
55	Sentí una paz que no había sentido en mucho tiempo [32].	Я відчув спокій, якого не відчував уже довгий час [31].	Дослівний
56	Me acerqué a un libro cuyo título me llamó la atención [32].	Я підійшов до книги, назва якої привернула мою увагу [31].	Дослівний
57	Al abrirlo, el olor a papel antiguo me envolvió de nuevo [32].	Відкривши його, запах старого паперу знову огорнув мене [31].	Адаптований
58	Las páginas parecían susurrar historias olvidadas [32].	Сторінки, здавалось, шепотіли забуті історії [31].	Метафоричний
59	Me dejé llevar por la imaginación, viajando sin moverme [32].	Я віддався уяві, подорожуючи, не рухаючись [31].	Метафоричний
60	Cada personaje cobraba vida ante mis ojos [32].	Кожен персонаж оживав перед моїми очима [31].	Метафоричний
61	Sentí que estaba dentro de la historia, no solo leyendo [32].	Я відчував, що я всередині історії, а не просто читаю [31].	Метафоричний
62	Cuando levanté la vista, la biblioteca estaba tranquila y silenciosa [32].	Коли я підняв очі, бібліотека була спокійною і тихою [31].	Дослівний
63	Cada libro parecía esperar a ser descubierto [32].	Кожна книга, здавалось, чекала, щоб її відкрили [31].	Образний
64	Me senté de nuevo y continué leyendo, perdido en palabras [32].	Я знову сів і продовжив читати, загубившись у словах [31].	Метафоричний
65	Las horas pasaron sin darme cuenta [32].	Години пройшли непомітно [31].	Дослівний
66	Cerré el libro y sentí que algo dentro de mí había cambiado [32].	Я закрив книгу і відчув, що щось всередині мене змінилося [31].	Метафоричний
67	Esa tarde comprendí la magia de los libros y la imaginación [32].	Того дня я зрозумів магію книг і уяви [31].	Метафоричний
68	Nunca olvidé la sensación de perderme entre historias y páginas [32].	Я ніколи не забув відчуття загубитися серед історій і сторінок [31].	Метафоричний

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
69	Desde entonces, cada visita a la biblioteca es un viaje al pasado [32].	Відтоді кожен візит до бібліотеки – це подорож у минуле [31].	Метафоричний
70	La biblioteca se convirtió en un refugio para mi mente y mi alma [32].	Бібліотека стала притулком для мого розуму та душі [31].	Метафоричний
71	Els Quatre Gats quedaba a tiro de piedra de casa y era uno de mis rincones predilectos de toda Barcelona [32].	«Els Quatre Gats» розташовувалося за кілька кроків від дому і було одним із моїх улюблених куточків усієї Барселони [31].	Адаптований
72	Dragones de piedra custodiaban la fachada enclavada en un cruce de sombras [32].	Кам'яні дракони охороняли фасад, розташований на перехресті тіней [31].	Дослівний
73	Las gentes se fundían con los ecos de otras épocas [32].	Люди зливалися з відлунням минулих епох [31].	Метафоричний
74	Contables, soñadores y aprendices de genio compartían mesa con el espejismo de Pablo Picasso, Isaac Albéniz, Federico García Lorca o Salvador Dalí [32].	Бухгалтери, мрійники та учні геніїв ділили стіл із привидом Пікассо, Альбеніса, Гарсії Лорки чи Далі [31].	Адаптований, культурний
75	Allí, cualquier pelagatos podía sentirse por unos instantes figura histórica por el precio de un cortado [32].	Там будь-який пелагатос міг на кілька хвилин відчутися історичною постаттю за ціну кави [31].	Адаптований, збережено іронію
76	Hombre, Sempere - proclamó Barceló al ver entrar a mi padre-, el hijo pródigo [32].	«Гей, Семпере, — вигукнув Барсело, побачивши мого батька, — син блудний» [31].	Адаптований, біблійний відтінок
77	¿Efemérides? -le susurré a mi padre [32].	«Ефемериди?» — прошепотів я батькові [31].	Латинський термін з поясненням
78	Barceló se expresa sólo en esdrújulas [32].	«Барсело говорить лише есдру́жulas» [31].	Збережено ісп. термін

№	Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
79	Un coñac para mi amigo Sempere, del bueno, y para el retoño una leche merengada [32].	Коньяк для мого друга Семпере, добрий, а для нащадка — вершкове молоко [31].	Дослівний
80	Lo que yo digo -comentó el librero-. Cómo va a haber trabajo? Si en este país no se jubila la gente ni después de muerta [32].	«Що я кажу, — зауважив книгар, — як тут може бути робота? У цій країні люди не йдуть на пенсію навіть після смерті» [31].	Адаптований, іронічний
81	Pese a su fachada farandulera y a tanta palabrería, Barceló podía oler una buena presa como un lobo huele la sangre [32].	Незважаючи на показну зовнішність і балачки, Барсело міг відчутти добру здобич, як вовк чує кров [31].	Метафоричний
82	Quid pro quo [32].	«Взаємна послуга» [31].	Латинізм адаптований
83	Destilaba una oratoria capaz de aniquilar las moscas al vuelo [32].	Він випромінював таку ораторську майстерність, що міг би знищити мух у польоті [31].	Образний
84	La escalinata de piedra ascendía desde un patio palaciego hasta una retícula fantasmal de galerías y salones de lectura [32].	Кам'яна сходовая клітка піднімалася від палацового двору до примарної сітки галерей та читальних зал [31].	Адаптований
85	Me deslicé hasta el primer piso, bendiciendo las aspas de un ventilador que susurraba entre lectores adormecidos [32].	Я підкрався на перший поверх, благословляючи лопаті вентилятора, що шепотів між задрімленими читачами [31].	Дослівний
86	Distinguí una figura enfundada en un vestido de alpaca blanca que se me antojó un ángel esculpido en brumas [32].	Я розгледів постать у білому платті, яка здалася мені ангелом, вирізьбленим у тумані [31].	Адаптований